Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 59 (16582) | 1984 оной мартын 10, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани боложо, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй һунгалтын дүнгүүд тухай мэдээсэлые хаража үзэбэ. Коммунис партиин политикые, арадай хүсэл эрмэлзэл болон ашаа туһые бэелүүлжэ байгаа коммунистнууд ба партиинабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй бата нэгэдэлэй партиин программые совет общестын ажалшад, бүхы хүнүүд үргэнөөр дэмжэжэ байһыень һунгалтын дүнгүүд тодо хурсаар элирхэйлэн гэршэлээ гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Хаа хаанагүй һунгалта политическэ ехэ дээшэлгээр, баяр баясхалантай оршон байдалда үнгэргэгдэһэн байна. Түбтэ, нютаг нютагуудта партийна, совет, профсоюзна ба комсомолой органууд, олон миллион хүнһөө бүридэһэн агитаторнууд ниитын эдэбхитэд һунгалтада үнгэргэхэ талаар ехэ, үрэ түгэс хүдэлмэри ябуулһан байгаа.

Коммунис партияа, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедые нягтаар тойрон жагсаһан совет арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлтэй байһыень үнгэрһэн һунгалта үшөө дахин элирхэйлэн харуулба. Оронойнмнай наһаяа хүсэһэн бүхы шахуу хүнүүд дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан байна. КПСС-эй, Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые һунгагшад халуунаар, нэгэн һаналтайгаар һайшаахадаа, манай Эхэ ороной экономическа ба оборонно хүсые саашадаашье бэхижүүлхые, ниитэ арадай гүрэнэй хэрэгүүдтэ, социалис демократиие саашадань хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадахые хэлбэришэгүйгөөр шиидэнхэй байһанаа мэдүүлбэ. Дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудые нэгэн һаналтайгаар һунгалга, общеествын бүхы социальна бүлэгүүдые, ороной нацинууд ба арад үндэһэтэдые үргэнөөр түлөөлһэн депутадуудай бүридэл СССР-эй Верховно Соведэй үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхыень, гүрэнэй засагай дээдын зургаанай олон янзын уялгануудые тэрэнэй дүүргэхыень тула таарамжатай байдал байгуулна.

Һунгалтын кампаниин, депутатта кандидадуудай һунгагшадтаа уулзалгын үедэ партиин хараалһан зорилгонуудые бодото дэмжэлгэ элсүүлхэ һэн тубхын түрүүшын зорилго табигдаха ёһотой гэжэ Политбюро тэмдэглэбэ. Үйлэдбэриин ашаг үрые, ороной ажахы зохёон эмхидхэл болон журамые дэбжүүлхэдэ, ажалшадай үүсхэл хүниие бадаруулгада, совет хүнүүдэй материальна ба оюун бодолой улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые хангалгада, һунгагшадай захяануудые, эрхэтэдэй дурадхалнуудые, ажаглалтануудые дүүргэлгэдэ тон онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Тэдэнэр хэлбэришэгүйгөөр, оролдосотойгоор бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Социалис демократиин — бодото демократиин удха инмэл байна.

Партиин доторой тоосоонуудай, һунгалтын гол дүнгүүд, партиин Центральна Комитедэй февралиин (1984 он) Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соохи, һунгагшадтай уулзалга дээрэ тэрэнэй хэлэһэн үгэ доторхи захяа заабаринуудай, тобшолнуудай үндэһөөр партийна организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Үнгэрһэн тоосоото-һунгалтын кампани ниитын-политическэ ехэ үйлэ хэрэг боложо. Тэрэ коммунистнуудай гүнзэгы мэдэрэлтэй, ехэ үүсхэл эдэбхитэй, КПСС-эй Центральна Комитедые тойрон жагсаһан партиин бата нэгэдэлтэй, нягта жагсаалтай байһые харуулаа. 1,6 миллион партийна бүлэгүүд, цехэй ба эхин организацинууд, КПСС-эй 4,6 мянган районно, городской, окружной, областной ба хизаарай организацинууд тоосоото-һунгалтын кампанида хабаадаһан байна. Партийна суглаанууд болон конференцинүүд коммунистнуудай үндэр ехэ эрилтын, эрид шанга шүүмжэлэлэй, өөрыгөө шүүмжэлгын оршон байдалда үнгэрһэн байна. Тэдээн дээрэ 3 миллионһоо дээшэ ажаглалта, дурадхал оруулагдаа. Һунгагдадаг партийна органуудай бүридэлнүүд нилээн шэнэлэгдээ, тэдэнние шэнэ хүсөөр нэмээлтэ тоосоото-һунгалтын кампаниин шухала үрэ дүн мүн.

Партийна комитет бүхэн, партийна организаци бүхэн тоосоото-һунгалтын кампаниин дүнгүүдтэ бодото тобшолонуудые хэхэ, тэдэнние хүдэлмэриингөө практикада һүүрида табиха, абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэдэ эрид хиналта тогтоохо ёһотой гээд Политбюро тэмдэглэбэ. Тииһэдээ бодото, горитой ехэ үрэ дүнгүүдые оролдосотойгоор туйлаха шухала. Хүтэлбэрилхы кадрнуудай болбосоролые, ажалша коллективүүдэй хүдэлмэриие республиканскай, областнуудай, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай туйлалтануудые парти имагтал энээгээрэ сэгнэхэ байна.

Экономикэ хүгжэлэй һайжаруулха, арга нөөсэнүүдые хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха талаар тодо зорилгонууд нютагай партийна комитедүүдэй, эхин партийна организацинуудай урда табигдаба. Хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдэй түлөө предприятинуудай эрхэнүүдые үргэдхэхэөр, харюусалгыень дээшэлүүлхэ экономическа туршалгые үдэр бүриин хиналта доро абахаар, социалис мүрысөөнэй үүргэ нүлөө дээшэлүүлхые, совет хүнүүдэй ажалай байдалые һайжаруулхые асуудалнуудта сагай анхарал хандуулхаар, жаяг журамые бүхы талаар бэхижүүлхээр, коллектив бүхэндэ тогтоогдон гурим журамые хазагайруулһан али бүхы ябадалнуудта эбсэшэгүйгөөр хандалгын оршон байгуулхаар дурадхагдаа.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие үйлэдбэриин ба хүмүүжүүлгын тодорхой зорилгонуудай шиидхэлгэтэй нягтаар холбохо, ажалша коллективүүдтэ политическэ-моральна һайн байдалтай байхын түлөө хүтэлбэрилхэ кадрнуудай, бүхы коммунистнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ шухала гэжэ Политбюро тэмдэглэбэ. Партийна эдэбхитэд, хүдэлмэриин түхэл шэнжэ бүхы арга онолнуудые нарижуулан һайжаруулхын, эхин организацинуудай ажал ябуулгые дээшэлүүлхын, коммунистнуудай үүсхэл эдэбхи бүхы талаарнь хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой текст хэблэлдэ толилогдохо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ ороной дотоодын болон гадаадын политикын бусад зарим асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДААР ҺУНГАГДАҺАН ТУХАЙ ҮНЭМШЭЛГЭ К. У. ЧЕРНЕНКЭДЭ БАРЮУЛАГДАБА

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта Коммунис партиин ба арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлэй, социалис демократиин илан мандалгын, Эхэ ороноо улам саашадань һалбаран бадаруулха, тэрэнэй экономическа ба оборонно хүсые бэхижүүлхэ талаар Коммунис партиин хараа шэглэлдэ совет хүнүүдэй үнэн сэхэ байлгын шэнэ гэршэ жэшээ болобо.

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан тухай үнэмшэлгэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Константин Устинович Черненкэдэ мартын 7-до барюулагдаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй һунгалта үнгэргэһэн Куйбышевска һунгуулиин округой һунгуулиин окружной комиссиин түрүүлэгшэ Ю. И. Калинин үнэмшэлгэ барюулба.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан тухай үнэмшэлгэ абахадаа, ороной гүрэнэй засагай дээдын зургаанай депутадаар һунгагдаха ехэ этигэл найдал, нэрэ хүндэ тэрээндэ олгоһонойнь түлөө нүхэр К. У. Черненко нийслэлэй Куйбышевска һунгуулиин округой һунгагшадта, бүхы москвагайхидта гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ.

Һунгагшадай захяануудые дүүргэхын түлөө депутат байһан туладаа бүхы хүсэеэ элсүүлхэб, партиин ба арадай хэрэгтэ, коммунизмын уг зорилгонуудта үнэн сэхээр алба хэхэб гэжэ нүхэр К. У. Черненко мэдүүлээ. Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхэдөө, совет хүнүүд коммунис байгуулалтын хэрэгэй илан мандаха талаар шэглүүлэгдэһэн Коммунис партиин дотоодын болон гадаадын политикые совет хүнүүд нэгэн һаналтайгаар дэмжэбэ гэжэ К. У. Черненко хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. В. Прибытков, Москва хотын партиин Куйбышевска районой нэгэдэхи секретарь Ю. А. Прокофьев, Куйбышевска районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Гаврилов үнэмшэлгэ барюулалгын үедэ байлсаба.

(ТАСС).

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ҺУНГАЛТА ҮНГЭРГЭҺЭН ЦЕНТРАЛЬНА ҺУНГУУЛИИН КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

Центральна һунгуулиин комиссиин түгэсхэлэй заседани мартын 7-до Москвада, Союзуудай байшан соо болобо.

Бүхы һунгуулиин округуудай зохихо документациие СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй мандатна комиссинуудта дамжуулан үгэхэ тухай шиидхэбэри комиссиин түрүүлэгшэ Г. М. Марковай дурадхалаар абтаа.

Центральна һунгуулиин комиссиин эрхилһэн хэрэгүүдые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ дамжуулха тухай шиидхэбэри мүн лэ абтаһан байна.

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада бэлдэлгэдэ, тэрэниие үнгэргэлгэдэ хабаадаһан союзна ба автономито республикануудай, автономито областьнуудай ба автономито округуудай һунгуулиин комиссинуудта, окружной ба участково һунгуулиин комиссинуудта, бүхы эдэбхитэдтэ Г. М. Марков Центральна һунгуулиин комиссиин үмэнэһөө баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа мэдүүлээ.

(ТАСС).

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ХУБИЛАЛТА ХЭХЭ САГНАЙ ЕРЭЭ

Һүүлэй хэдэн жэлдэ манай совхоз үйлэдбэриингөө гол һалбари — мал ажалда бирагай, һайн үрэ дүн туйлажа шадаагүй. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн 1983 ондо ажахын хонишод зуун эхэ хониин бүриһөө дунда зэргээр 69,2 хурьга түлжүүлжэ, энэ үрэ дүнгөөр район соогоо эгээл һүүлшын һуурինуудай нэгые эзэлээ. Эхэ хонидые харууһалдаг 17 бригадын оройдоол нэгэниинь — ахалагша хонишон Ц-Д. Д. Доржиевай хүтэлбэрилдэг коллектив лэ зууһаа 100 хурьга түлжүүлээ юм. Мяха, һү үйлэдбэрилгөөршье һананайда хүрэмэ дүнгүүд баһал туйлагдаагүй.

Энээнэй шалтагааниинь олон. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ ган гасуур боложо, адуһа мал үбһэ тэжээлээр дуталдаад, энэ һалбарида бага бэшэ бэрхэшээл ушаруулһаниинь мэдээжэ. Тэрээнһээ боложо, нёдондо нарай хурьгад олон гарзалаа. Зарим отарануудта зуун эхэ хониин бүхэнһөө мүнил 35—37 хурьгад абтаа бшэ-у. Гадна үнгэрһэн жэлдэ совхоздо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1600 гаран килограмм һүн һаагдаа.

Иимэ тулюур байдалда һанаа амараар хандаха саг һалаа гэжэ совхозой хүдэлмэришэн, мэргэжэлтэ, хүтэлбэрилэгшэ бүхэн ойлгоно. Хэдышье олон бэрхэшээл, шалтагаануудые дурдахада ажал өөрөө һайжаржа, дутагдалнууд зүндөө усадхагдаха бэшэ ха юм. Тиимэһээ хэжэ байһан ажал хэрэгүүдтээ тон хурса, шүүмжэлхы ёһоор хандаха, бэе бэедээ хэзээ хэзээнэйхиһээ шанга эрилтэ табижа хүдэлхэ, тохёолдоһон гээгдэлые усадхахын тула бүхы хэрэгтэй хэмжээ абахыемнай үе саг, мүнөөдэрэй эрхэ байдал баадхана. Ондоо аргагүй.

Хүн бүхэнэй, коллектив бүхэнэй өөһэдынгөө ажал хэрэгүүдтэ эзэн ёһоор, зохёон байгуулхы, бодото патриотическа ёһоор хандаха, үүсхэл эдэбхи ехэтэйгээр хүдэлхэ шухала байһан тухайнь КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненко партиин ЦК-гай 1984 оной февралиин ээлжээтэбэшэ Пленум дээрэ онсолон заагаа һэн. Тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай бүхы совет эрхэтэд, һунгагшадта хандаһан Хандалга соошье социалис мүрысөө шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ, бүхы үйлэдбэриин, экономическа үрэ дүнгүүдые дээшэлүүлхэ тухай баһал тодоор заагданхай.

Өөһэдынгөө үдэр бүриин ажалда энээниие хүтэлбэри болгон, хүдэлхэ, ажалдаа эрид хубилалта хэхэ, бүхы үрэ дүнгүүдээ һайжаруулхын түлөө хэзээ хэзээнэйхиһээ габшагай шангаар ажаллаха байһанаа манай совхозой бүхы ажалшад, малшад хамаг сэдьхэлһээ ойлгожо байна.

Жэшээ болгон, ажахыда хонидой түл абалгын ямараар үнгэргэгдэжэ байһаниие хаража үзэе. Һүүлэй мэдээгээр, бригадануудта хамта 4500 хурьгад абтаад, гарза хоролтогүйгөөр томо болгогдоно. Ондоогоор хэлэбэл, бүхыдөө абтаха ёһотой 7 мянга гаран хурьгадаймнай 60 үлүүтэй процентнь түлжүүлэгдэжэ байна.

Хонидой түл абалгые һайнаар үнгэргэхын тула манай диилэнхи хонишод бүри нёдондо намарһаа хойшо ехэ оролдолго гаргаа, бүхы хэрэгтэй бэлэдхэлшье хээ гэжэ онсолон тэмдэглэхээр. Илангаяа үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын, хонидые үрэжүүлгын үедэ хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлөө. Тусхайлбал, ахалагша хонишон Дулма Очировагай даадаг бригадынхид үнгэрһэн намартаа өөһэдынгөө хүсөөр 434 центнер үбһэ, 700 центнер зеленко суглуулжа абаа һэн. Мүн хонишод Булат Гомбожапов, Дмитрий Дамдинов, Любовь Базарова гэгшэдэй даадаг бригаданууд баһал тэды шэнээн үбһэ, зеленко өөһэдөө сабшажа, хуряажа абаа. Энээнэй ашаар олохон бригаданууд томо хониин бүхэндэ 1—1,2 центнер бүдүүн тэжээлтэй үбэлжэлгэдэ ороо юм.

Гадна бригаданууд үнгэрһэн жэлэй октябрь һараһаа эхилээд, бүхэли үбэлдөө хониин бүхэндэ үдэрэй 250—300 грамм талха тарьяанай зүйл эдюулжэ, бүхы хонидоо, илангаяа эхэ хонидоо хүсэ шадал һайнтай байлгажа шадаа гээшэ.

Хоёрдохёор, 1983—1984 онуудай үбэлжэлгэдэ, хонидой түл абалгада эрхимээр бэлдэхэ тушаа бидэ тусхай конкурс-шалгалта үнгэргэһэн, тэрэнэйнь дүнгые саг соонь согсолһон байнабди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эхэ хонидые харууһалдаг бригаданууде эдэбхитэй залуу хүнүүдээр бүридхэжэ, тэндэ ахалагша хонишодоор гол түлэб комсомолшууд, коммунистнуудые дэбжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди. Тиихэдээ тэдэниие дүй дүршэлтэй болгохо, һургаха зорилготойгоор залуу хонишодой хажууда заатагүй дүршэлтэй хүнүүдые табинабди. Энэмнай бодото заншал боложо, яһала ашагтай үрэ дүн харуулна гэхэдэ алдуугүй. Залуу хонишон Булат Гомбожапов үнинэй малшад Даша-Цырен Гармаевич, Гэсэг Долодоевна — эхэ эсэгэ хоёройнгоо хажууда түрүүн хэдэн жэлдэ хүдэлөөд, һүүлдэнь бэеэ даагаа, эхэ хонидой бригада абаа юм. Мүнөөшье эхэ эсэгэ хоёрынь хүбүүнэйнгээ отарын хажууда эрьенүүдые байлгаад харууһална, түл абалгын үедэ али болохо заабари үгэнэ, шухала туһаламжа үзүүлнэ. Баһал түрүүшынгээ жэлнүүдтэ бэеэ даагаад хүдэлжэ байһан залуу хонишод Будажап Бадмаев, Батор Мощуев гэгшэдэй хажууда эжынүүдынь хүдэлэлсэжэ, баян дүй дүршэлөө дамжуулнад.

Совхоздо мүнөө арбаад залуу хүбүүд, басагад эхэ эсэгэнэрэйнгээ уг заншалые дахажа, хонишод болонхой хүдэлнэ. Энээнһээ гадна, түл абалгын халуун хүдэлмэриин үедэ баһал олохон залуушуул өөһэдынгөө һайн дураар хурьга абалсажа, ажахыдаа ехэхэн туһа нэмэри хүргэжэ байнхай.

Үшөө нэгэ ямар юумэндэ анхарал хандуулхаар бэ гэхэдэ, түл абалгын эхилхын урда тээ хонишодой бригадануудта суглаанууд боложо, коллектив бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаа юм. Жэшээлхэдэ, ажахын түрүү хонишод Б. С. Гомбожапов, Л. Б. Базарова, Ц-Д. Д. Доржиев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд тээсгэн СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ шэнэ уялгануудые абажа, энэ жэлдэ зуун эхэ хониин бүриһөө 100-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхын түлөө тэмсэхэбди гэжэ мэдүүлээд, мүрысөөнэй эршые бүри шангадхаа. Тиигэжэ байгша ондо бүхы совхозоороо зуун эхэ хониин бүриһөө 85-һаа үсөөн бэшэ хурьга томо болгохо арга боломжо манайда гүйсэд бии.

Гэхэтэй хамта хонишодой ажалай эгээл харюусалгатай хаһа үшөөл урдамнай байна. Бүхыдөө абтаһан, үшөө абтаха хурьгадые нэгэшье толгой гарза хоролтогүйгөөр томо болгохын тула үшөөл ехэ хүсэ хүлһэ гаргаха, үдэр һунигүй оролдожо хүдэлхэ хэрэгтэй гэжэ хонишод, хурьгашаднай баһал ойлгоно, ажалайнгаа эршые, харюусалгые заахашье һуладхахагүй гэжэ оролдоно.

Эгээл эндэ тэдэниие халуун анхаралаар хүреэлхэ, шухала хэрэгтэй юумээр таһалгарнагүй хангаха гээшэ туйлай ехэ удха шанартай. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые 5 хоног бүхэндэ согсолжо, тэрэниие тодоор харуулжа байха талаар партийна комитет, профсоюзай болон комсомолой эмхинүүд бага бэшэ оролдолго гаргана.

Халуун хүдэлмэриин үедэ туха сүлөөгүй хүдэлжэ байһан малшадта шухала хэрэгтэй эд товар саг соонь абаашажа худалдаха, элдэб захил абаха, соёлой талаар хангаха гээшэ баһал тон шухала ааб даа. Теэд һүүлэй үедэ автомашинада хэхэ бензин үгы гээд, райпогой автолавка, мүн районой автоклуб гэхэ мэтэ эндэмнай саг соогоо ябахаяа болишонхой.

Совхозой һаалишадшье шэнэ жэлдэ муу бэшээр хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэхээр. Үнгэрһэн январьда бүхы гурбан фермэмнай үнеэн бүхэнһөө 136 килограмм һү һаагаа гэхэ гү, али хамтадань 1035 центнер һү абажа, тэрэнэйнгээ 849 центнерыень гүрэндэ худалдаа. Энэнь урда жэлэй энэ үеынхиһөө һураггүй ехэ болоно. Хэрбээ 1983 оной январьда 59 тугал абтаһан һаа, мүнөө 80 тугал абтаба. Түрүү һаалишад Е-Х. Бадмаева, Н. Санжиева, В. Чимитдоржиева, А. Котляревская болон бусад арба гаран һаалишад январьда һү һааха даабаряа үлүүлэн дүүргээ. Мүнөөшье һү һаали зарим тэды дээшэлжэ байна.

Ж. ЦЫДЫПОВ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Одон» совхозой директор.

БАЯРАЙ СУГЛААН

...мыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков гэгшэдэй ерэжэ һуухадань, суглаарагшад нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаһан байна.

КПСС-эй МГК-гай секретарь Р. Ф. Дементьева партиин Центральна Комитедэй совет эхэнэрнүүдтэ эльгээһэн амаршалгые соносхон уншаба.

Гадаадын оронуудтай хани барисаа, соёлой харилсаа холбоо тогтоодог совет бүлгэмүүдэй союзай президиумэй түрүүлэгшэ З. М. Круглова үгэ хэлэбэ.

Москвагай пионернүүд баярай суглаанда хабаадагшадые һайндэрөөр амаршалһан байна.

(ТАСС).

АМЖАЛТАЯА АРЬБАЦХАНА

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой коллектив СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын үдэрые ажалай һайн бэлэгүүдээр угтаа. Заводой коллектив хоёр һарынгаа түсэб амжалтатайгаар дүүргэбэ. Жэшээлхэдэ, нормативна сэбэр продукциин түсэб — 100,2 продукци худалдаха түсэб — 100, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргаха түсэб — 100,9 процентээр дүүргэжэ шадаа. Тиихэдэ ажалай бүтээсэ 105,3 процентдэ хүргэгдэбэ. Эдэ дүнгүүд хадаа заводой хүдэлмэришэдэй жэлэй эхинһээ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байһыень гэршэлнэ.

Токарь Ажалай Улаан Тугай болон Ажалай Алдар Солын III шатын орденто А. В. Мальцев, бүрэһэлэгшэ Г. С. Нарожная гэгшэд 3,9 жэлэйнгээ даабари һунгалтын үдэрэй урда тээ дүүргэһэн байна. Заводой түрүү хүдэлмэришэн Г. В. Брауэр арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбые бэелүүлжэ эхилэнхэй.

В. МАТОШКИНА,
«Электромашина» заводой социалис мүрысөөнэй талаар инженер.

ШАГНАЛ

Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ улаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Хурамхаанай районой Хурамхаанай районно үрэһэ хүрэнгын гүрэнэй инспекциин начальник Цыцык Александровна Нечкинае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ХИДХЭЛЭЙ, УРАМАЙ ҮҮЛХЫ ХҮСЭН

...найа ажалшад партиин Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэринүүдые, тус Пленумэй Москва хотын Куйбышевска районой һунгагшадтай уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд дотор тобшолол, заабаринуудые үнэн зүрхэнһөө дэмжэжэ, хэлбэришэгүйгөөр ябуулжа байгаа гадаадын болон дотоодын политикые үг залгамжалуулан, оронойнгоо хүгжөөхэ гэһэн хараа шугам хүн бүхэнэй хүсэ зориг бадаруулна. Энэ эрмэлзэл оролдолго болгон, арад зомнай габьяагай ажалаараа түсэбөө дүүргэжэ, Эхэ оронойнгоо экономическа хамгаалха хүсэ шадалыень улам арьбадхаха тэмдэглэнэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэлтэ хүн зоной байдал улам һайжаруулха, ...шалтын бата бэхи үндэһэ һуури табигдаха

...гжэлтые саашадань улам эршэмтэйгээр дабшуулан оруулха, хүтэлбэриин онол аргануудые научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ, гүрэн ниитын ажабайдалда эмхидхэл, гурим, журамые, партийна хүтэлбэриие үзэл сурталай-политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ажабайдалтай таһалгагүй холбоотойгоор, үндэр хэмжээндэ ябуулха зорилгонуудые нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн тобшолонууд тодорхойлно гээд КПСС-эй обкомой ...партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. ...һэн элидхэл дотор, тус элидхэл зүбшэн хэлсэһэн нүхэдэй үгэнүүд соо заагдаба.

...эрилтэнүүдһээ уламжалан, арбан нэгэдэхи ...түрүүшын гурбан жэлэй. мүн байгша оной ...һарын гол дүнгүүдые шэнжэлхэтэйгээ хамта дабшалтын гол шэглэлнүүдые, онол аргануудые тодорхойлоо. Ажалша коллективүүд түсэбүүдээ гадна ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур ...продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процент хямдаруулха гэһэн партиин ЦК-гай декабриин (1983 он) болон февралиин Пленумүүдэй дайдалые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ оронхой, энэ ...лективүүдэй социалис уялгануудта оруулагдаһан эдэбхи хэшээл, үүсхэл оролдолго дэбжээ... пленум дээрэ үгэ хэлэгшэд мэдээсэбэ.

...предприятинууд, барилгын эмхи зургаанууд, ...ажахынуудай, бригада, цехүүдэй коллективүүд байгша оной түрүүшын хоёр һарын түсэбүүдые амжалтатай... Хүдөө нютагта ниитын малай үбэлжэлгэ, хаһада бэлэдхэл урда жэлнүүдэйхиһээ урагшатай үнгэргэгдэжэ байна. Иимэшье байха ёһотой. ...туйлагдаһан амжалтанууд түүхэдэ ороо, ...зорилгонууд табигданхай, тэдэниие бэелүүлэн хэрэг бэшэ. Иимэл ушарһаа партиин ...горкомой пленум дээрэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд дутагдалнуудта гол анхарал хандуулагдаа. ...олзортонь бэелүүлжэ үрдидэггүй, элдэб эсын ...гэгдэлдэ ороһон коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна комитедүүд пленум дээрэ эрид шангаар шүүмжэлэгдэбэ. Үнгэрэгшэ хоёр һарын туршада олон ...ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар түсэ... Энэ ушарта түсэбөө дүүргээд, түсэбһөө ...бүтээсые нэгэ процентээр дээшэлүүлхэ даа... коллективүүд хайшан гэжэ дүүргэхэнь гээ... ...түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг, шэ... «Бурятстройматериалы» нэгэдэл, Элхниин ...завод үнгэрэгшэ хоёр һарада нёдондо... хэмжээнэй продукци үйлэдбэрилөө. «За... «Бурятавторемонт», «Буржелезобетон» нэгэ... предприятинууд батлаһан хэлсээнүүдэй ...үгэхэ түсэбөө дүүргэжэ шадабагүй. Иимэр ...транспортын, барилгын эмхинүүдтэ үсөөн ...һаар. Ажалай арга боломжонуудые, техникэ ...эльшэ хүсэ зүбөөр хэрэглэхэ, гамнаха, ...нүүд муугаар бэелүүлэгдэнэ, эдэл ушар... «Главбурятстрой», «Жилгражданстрой» барилгын комбинадай, Гусиноозерско ГРЭС-... управлениин коллективүүд үнгэрэгшэ 2 һара... ...гэбэгүй,

...гэгдэжэ байгаа үбэлжэлгын хаһада тэжээлэйбашье, зарим районуудай ажахынууд мал ...үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха та... ороод, байгша оной нэгэдэхи кварталай ...дүүргэлтые бэрхэшээлтэй байдалда оруулба ...дээрэ хэлэгдэбэ. Яруунын, Кабанскын, Сэлэнгын, Түнхэнэй районуудай ажахынууд ...гэгдэлдэ оронхой. Загарайн, Захааминай, Хойто-Байгалай, Улаан-Үдын, Хориин ажахынууд нёдондоной хиһоо багаар һү һаа... колхоз, совхозуудта мал гарзална. Эдэ бүгэдэ ...усадхажа, ниитэ амжалта туйлаха хэ... ...дэлай эрилтэ хэрэглэмжэ хангадаг, худалдаа ниитын эдеэ хоолой, соёлой, бэеын элүүрые ...бусад эмхи зургаанууд өөрыгөө горитой ...лалсаха аргатай.

...дэлнууд өөрын үндэһэтэй, зарим коллекти... ...үйлэдбэриин журам һула, ажалай саг ...үсөөн бэшэ, зарим һалбаринуудта ажал бригадна гурим нэбтэрүүлгые унжагайруулна.

...асуудалнуудые шиидхэхын тула партийна ...түрүүндэ ажахы эрхилдэг хүнүүдтэй ...ябуулха ёһотой гээд нүхэр К. У. Черненко ...Үзэл сурталай, политическэ хүмүүжүүлгын ...һайжаруулха талаар КПСС-эй ЦК-гай ию... он) Пленумэй шиидхэбэринүүд зарим пар... организацинуудта хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ ...шүүмжэлээ. Хүмүүжүүлгын кадрнуудые ...барилан табилгын асуудалнуудта зарим тээ ...комитедүүд анхаралаа хандуулнагүй.

...дунда партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй ...нүүдые, нүхэр К. У. Черненкын тобшолол, ...үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, урагшаа дабшалые һуладхангүй бодото байдалай асуудалнуудаар хүн зоной хүсэл эрмэлзэлые дэбжээхэ, улам нарижуулха асуудалнуудые партиин райкомууд, партийна бүхы организацинууд саг үргэлжэ шиидхэжэ байха уялгатай гээд ...абаһан тогтоол соогоо тэмдэглээ.

...үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэхэ, продукци ...дэ худалдаха, үнэ сэнгыень хямдаруулха ...саг үргэлжын анхарал хэрэгтэй.

...табиһан түүхэтэ зорилгонуудые республи... ...шад нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлдэг һайн ...шалтай. Зохёохы ёһоной бэдэрэлгэ, үүсхэл, ...үргэн социалис мүрысөөн, гүрэн түрын ...хэрэгүүдтэ хүн бүхэнэй һаналаа табилга, ...шэнэ онол аргануудые, ажабайдалда дай... хойрог, залхуу зайран, нюдэ мэхэлхэ ...эрид тэмсэл эдэ бүгэдэ бидэнэй урдаа ...зорилгонуудые бэелүүлгэдэ партийна орга... шалгагдамал зэбсэгүүд болохонь лабтай.

Редактор Б. ГАРМАЕВ

ЭДЭЕ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ҮРЭМДЭМЭЛ ХУДАГАЙ УҺАН ДУНДАРШАГҮЙ

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаһан СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор «Мелиоративна системэнүүдые ашаглаха, тэдэнние техническэ талаар харууһалха эмхидхэлэй шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлхэ. Газар уһалалгын ашаг үрэ ехэтэй онол аргануудые хэрэглэхэ» гэжэ тодорхойгоор бэшэгдэнхэй гээшэ. Тиимэһээ эдеэ хоолой продуктнуудые элбэгээр үйлэдбэрилхын тула республикымнай колхоз, совхозууд уһалагдадаг газараа улам үргэдхэхэ болоно.

Манай Буряад ороной харьяата газар дайда дээрэ нуур, сөөрэмүүд, гол, горход, уһа мүрэн захагүй олоншье һаа, нэгэ жэгдээр таража хубаарилагданхай бэшэ юм. Тиимэһээ хүдөө ажахые үргэнөөр эрхилдэг республикын түбэй болон урда районуудта уһан ехээр дуталдадаг байна. Илангаяа хабартаа, зунай эхеэр газараа түлэг уһалха үеэрнь гол, горходой уһан шэргэжэ бага болошоно.

Мүнөө үедэ уһалагдадаг газараар элбэг ажахынууд гол, горхоной уһа ехээр гаргашална. Республика доторнай уһалууриин диилэнхи системэнүүд уһаар бага гол, горхонһоо эхитэй юм. Тиимэһээ газар ехээр уһалхада, уһаниинь хүртэнгүй, дуталдана гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ зарим гол, горходой эхиндэхи ой модые ехээр отолһон ушарһаа уһаниинь эрнд доошолоо. Зарим гол горхонууд эхинһээ хаташоо. Тиихэдэ уһалагдадаг газарай үргэдхэгдэхэдэ, бага голнуудай уһан үлүүсэ ехээр гаргашалагдана. Жэшээлбэл, Оронгын совхоздо үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан тарилгын газар болон сабшалан уһалхада, Оронго голой уһан дуталдана гэхэ гү, али түргэн шэргэнэ.

Хүдөө ажахыда газар уһалха уһанай хомор дээрэһээ һүүлэй үедэ томо сөөрэмүүд баригдадаг болонхой. Гэбэшье мүнөө республика доторнай сөөрэмүүдые барихада, инженерно-геологическа талаараа нилээд хүшэр гээшэ. Олонхи ушарта проект зохёохоор таарамжатай участок олдодоггүй байна.

Эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые дабахын тула газар дорохи уһа үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ мүнөө шухала болонхой. Республика доторнай хүдөө ажахыда газар дорохи уһа хэрэглэхэ арга үнинһөө нэбтэрүүлэгдэнхэй. Тодорхойлбол, гушан жэлэй саада тээ үрэмдэмэл худагуудые барижа, холын бэлшээридэ байрлаһан малай гүүртэнүүдые, хонидой отарануудые уһаар хангажа захалһан юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо мүнөө хүрэтэр хэдэн мянгаад худаг малтагдаһан байна. Жэл бүхэндэ дунда зэргээр 200 гаран үрэмдэмэл худаг баригдана.

Хонидой отарануудай дэргэдэ үрэмдэмэл худаг баригдахадаа, һүрэг хони уһалхаар хараалагдадаг. Эндэ худагай хэды шэнээн уһа үгэхэ байһаниинь хараада абтанагүй гэхэ гү, али сүүдхэдэ 100—200 кубометр уһа бүлэхэ худагһаа оройдоол нэгэ кубометр уһан абтана. Нигээд ерэхэдээ малай гүүртэ, отарануудтахи оньһожоруулагдамал худагууд дүүрэн хүсэндөө ашаглагданагүй. Хэрбээ иимэ худагуудай дэргэдэ 3—5 гектарай участок хорёолоод, таһалгаряагүй уһалжа байбалнай, горитойхон тэжээл нэмэжэ абтаха бэлэй. Теэд энэ асуудал республика доторнай юундэшьеб шиидхэгдэнэгүй.

Буряад орондохи харьяата газар дайдада малай уһалхаар худаг малтахада, сэбэр уһан заабол олдодог. Зүгөөр уһалууриин системэнүүдые үрэмдэмэл худагай уһаар хангаха гээшэ бэрхэтэй. Ушарынь хадаа газар ундалуулдаг үргэн энтэй техникэ дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхэдэ, хэдэн арбаад мориной хүсэтэй мотоортой үрэмдэмэл худагууд хэрэгтэй болоно. Тиихэдэ худаг бүхэниинь дундаршагүй баян уһатай байха зэргэтэй. Газар доро айхабтар ехэ уһанай суглараад байһыень бэдэржэ олохо гээшэ бэлэн бэшэ.

СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай геологическа институдай эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые согсолон харахада, манай Буряад орондохи газар доро жэл бүри ашаглахаар хэдэн миллиард кубометр уһанай нөөсэ бии юм. Тиин мүнөө хүдөө ажахын, мүн промышленна предприятинууд энэ нөөсэ уһанай оройдоол гурбан процентыень хэрэглэнэ гэхэ гү, али ашаглагдаагүй уһанай айхабтар ехэ нөөсэ газарай гүнзэгыдэ бии гээшэ.

.Мүнөө үедэ эрдэмтэд, геологууд газар дорохи уһаар элбэг участогуудые бэдэржэ элирүүлхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулна. Һүүлэй жэлнүүдтэ Сэлэнгэ мүрэнэй, Үдэ, Сүхэ, Хёлго, Зэдэ голнуудай урасхал зубшан адаг хүрэтэрхи газарай гүнзэгыдэхи нөөсэ уһан элирүүлэгдэнхэй. Бэдэрэлгээр олдоһон уһанай эдэ нөөсэнүүдтэ ехэ гаргашагүйгөөр худагуудые үрэмдэжэ, уһа абахада таарамжатай юм. Газар дорохи нөөсэ уһан агы нүхэн соо сугларһан бэшэ, харин диилэнхидээ бутархай шулуун, элһэн соо сугларһан байдаг. Хэрбээ газарай гүнзэгыдэ айхабтар ехэ ган габада сугларһан уһанай бии байбал, уһалууриин системэдэ тэрэниие хэрэглэхээр үрэмдэмэл худагуудые барихада таарамжатай.

Уридшалан багсаамжалхада Сэлэнгэ мүрэнэй, Сүхэ голой урасхал шадархи газар дорохи уһанай нөөсэ 50—80 метрэй гүнзэгыдэ юм. Харин Сэлэнгэ мүрэнэй адагта энэ уһан 100 гаран метртэ, тиихэдэ Үдэ, Хёлго, Зэдэ голнууд шадархи газарай гүнзэгыдэхи уһан 50 метрһээ үлэнэгүй. Нигээд байхадаа газар дорохи уһанай нөөсэ абажа хэрэглэхын тула 50—60 метр гүнзэгыдэ үрэмдэмэл худаг бариха шухала.

Сэлэнгэ мүрэниие зубшан газар дорохи уһа абаха үрэмдэмэл худагууд яһала ехэ бүтээсэтэй байхаар хүлеэгдэнэ. Эндэ 25-һаа 90 хүрэтэр мориной хүсэтэй худагууд баригдаха юм. Тиихэдэ Сүхэ гол шадар 30—40 мориной хүсэтэй худаг малтахаар, Үдэ, Хёлго, Зэдэ, Брянка болон бусад голнууд шадар 20—30 мориной хүсэтэй худагууд табигдахаар тодорхойлогдонхой.

Мүрэнэй, голнуудай эрьеһээ 2—3 километр шадархи газарай гүнзэгыдэ уһанай нөөсэ илангаяа ехэ гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Тиимэһээ хүсэтэй худагуудые гол, мүрэнэй эрьедэ үрэмдэжэ барихада ашагтай байха юм. Үрэмдэмэл худагуудые гол, мүрэнүүдэй эрьедэ барихада шүүрэгдэһэн уһан ашаглагдахаһаа гадна газар үрэмдэхэдэ заабол уһан гаража, гаргаша багатай бэлэн байдаг. Мүнөө үедэ Улаан-Үдэ, Закаменск хотонуудай промышленна предприятинууд гол, мүрэнэй шадархи газарай гүнзэгын уһаар хангагданхай юм.

Газарай гүнзэгыдэхи гантаһан габа соо сугларһан уһа oложо ашаглахада дундаршагүй элбэг байдаг. Манай республикада гантаһан габада сугларһан уһан элбэгээр олдодогшье һаа, элирүүлхэнь хүшэр, гаргаша ехэтэй юм. Иимэ уһанай нөөсэ илангаяа хада, уулануудан хормойдо, хүнхэр ехэ жалгануудай голдо олдодог. Мүнөө Хяагта, Гусиноозерск городууд болон уһа ехээр хэрэглэдэг зарим предприятинууд гантаһан габада сугларһан уһаар хангагдана.

Газар дээрэ гол, мүрэнүүдэй хэды элбэгшье һаань газар дорохи уһа үргэнөөр хэрэглэхэдэ яһала аша үрэтэй юм. Илангаяа уһалууриин системэдэ ашаглахада, дундаршагүй булаг мэтэ ехэ ха юм.

Удаадахи статья соо газар дорохи уһа хэрэглэдэг ажахынуудай дүй дүршэл тухай, тэрэнэй аша үрэ тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэхэ байна.

А. АДУШИНОВ,
СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Геологическа институдай эрдэмэй ахалагша хүдэлмэрилэгшэ, геолого-минералогическа эрдэмэй кандидат.
Н. МЯСНИКОВ,
Геологическа институдай хүдэлмэрилэгшэ.

ЗАЛУУШЬЕ ҺАА, НАЙДАМТАЙ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Февраль һарын баратдаха дүтэлһэниие мэдүүлжэ, үдэрынь яһала дулаан, игаабари, урин болоодхино. Газаа хорёонууд соо эдеэлжэ байгаа хонид яралгүйхэн үбһэ, һолоомоёо шэмхэлэн эдинэ. Баһа үс-үе болоод лэ хурьгадай байра руу хараад маарaлдаха юм.

Эгээл энэ үедэ үбһэнэй хашаагай үбэртэ тэжээл тараажа ябаһан залуу хоёр хүбүүдтэ дүтэлэн ошобобди.

— Сайн байна. Та, ахалагша хонишон гүт? — гээд асуухадамнай, харин нэгэниинь тодожо абаһаар:

— Бэшэл даа, амар сайн. Ахалагша хонишон Каленово ошонхой. Ерэхэ болоо ёһотой, — гэбэ.

— Зай, хайшан гэхэб. Ажал хэрэгээ хөөрэжэ үгыт?

— Биднэрэй хөөрэхэшье юумэн үгы даа. Яһала бараг түл абтажа байна. Гарза хоролошьегүйбди.

— Эндэ хурьгашадаар хэд хүдэлнэбта?

— Би, Доржо Гындунов гээшэб, Миний хажууда байһан Дамдин-Доржо Баизаракцаев түл абалгын эхинһээ хүдэлдэг юм.

Хорёонууд соо үбһэ тэжээл эдижэ байһан хонидыень харахада хүсэ шадалаар яһала һайн. Иимэ малнаа түл одоол абахаар гэжэ һанаа һэмди.

Игэжэ хүбүүдээр хөөрэлдэһөөр бэйтарнай буусын баруун-хойноһоо хүтэл дабаад, тэргэтэй трактор хүрэжэ ерэбэ.

— Одсол, ахалагша хонишон Митап Жундуевич Токтохоев хани нүхэр Дынсыматая хүрэжэ ерэбэ даа. Эднэрһээ ажал хэрэгыень һурагты, — гээд Доржо саашаа хонид тээшээ алхалшаба.

— Хониднайшье хүсэ шадалаар бараг, абтаһан түлнүүдшье өөдэргэн. Үбһэ тэжээлээршье дуталданагүйбди. Мүнөө нигээд нарай хурьгадаа хүхүүлхэмнай, хашаа соогоо хүнүүдые оруулнашьегүйбди. Теэд таниие гансаарайтнай оруулаял даа, — гэжэ ахалагша хонишон хэлэбэ.

Хурьгадай байра соо ороходомнай, досоонь дулаахан, гэрэлтэй. Хаамагууд дотор байһан хурьгад бидэниие хараһаар лэ шаг шууяа татан маарaлдашаба. Зарим томошуулынь хобоо хобтонууд соохи үбһэ, гурилаа шэмхэлэн эдинэ. Эндэ тэндэһээ һал гараһан нарай хурьгадай шэнгэхэн абяан элихэнээр дуулдана.

— Биднэр үшөөл залуу хонишод гээшэ аабзабди даа. Дүй дүршэлнайшье багашаг. Тиигэбэшье хүнэй хойно орохогүй гэжэ шадалаараа оролдонобди. Манда эдэ залуу хүбүүд хамһалсана, — гэжэ ахалагша хонишон хөөрэнэ.

Энэ хүнэй хоёр жэлэй саада тээ Зэдын районой Бургалтай нютагһаа эндэ нүүжэ ерээд, һайн дураараа хонин ажалда хүдэлжэ ябаһыень ойлгобоб. Нёдондо тэрэнэй даадаг бригада хурьга абаха, нооһо хайшалха түсэбүүдээ дүүргэжэ шадаа һэн. Энэшье жэлдэ түс коллектив даабаринуудаа амжалтатай бэелүүлхэһээ гадна, «зуутанай» зэргэдэ гараха хүсэлэнтэй юм.

— Абаһан хурьгадаа һайнаар түлжүүлжэ тушаахын тула бүхы оролдолгоёо гаргана гээшэбди. Элдэб үбшэнһөө һэргылжэ, тарилгануудые хэнэбди, эм дом уулганабди. Эхир хурьгадта, һү багатай хонидой түлнүүдтэ хэмэл һү, сайшье угжанабди. Хурьгадаа сүүдхэдэ гурба дахин эдеэлүүлнэбди. Томо болошодто үбһэн, талха тарянай зүйл, нарһанай шэлбүүрһэнэй гурил үгтэнэ, үдэрэй гурба дахин сэбэр уһан уулгагдана, — гэжэ Митап Жуидуевич хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Дурсагдагша бригадын гэшүүд байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 93 хурьга абаха түсэбтэй юм. Тиихэдэ хонин бүхэнһөө 4,6 килограмм нооһо хайшалжа тушааха даабаритай. Теэд эднэр абаһан түсэбтэ даабаряа холо үлүүлхээр хараална.

— Олонхи хониднай һү ехэтэй, хурьгадаа ядамаггүйгөөр сэдхаана. Түрэхэ хонид яһала олон бии, — гэжэ ахалагша хонишон мэдүүлээ бэлэй.

Хурьгадай байрые дулаасуулха түсхай калорифер тодхогдонхой. Мүн лэ эндэнь пээшэн түлидэдэг юм. Эдэ бүгэдын ашаар хашаа дотор сэл дулаан. Хурьгадай доронь һолосмон дэбдигдэнэ. Иимэ харууһан доро байһан нагай малай һайнааршье, түргөөршье томо болодогынь хүн бүхэндэ мэдээжэ бшуу.

Улаан-Үдын районой Ивалгын туршалга үйлэдбэриин ажахын залуу хонишон М. Ж. Токтохоевой даадаг отарын коллективэй гэшүүдэй наһaaраа залуушье һаа, найдамтайгаар ажаллажа байһандань баясамаар байгаа һэн.

Д. ДОНДОКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон М. Ж. Токтохоев, бригадын гэшүүд ажалдаа.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭ

ЭГЭЭЛ ЭРХИМ ШАГНАЛ

Манай республикын олохон предприяти, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд пропагандистнуудаар хүдэлдэг юм. Энэ хүдэлмэринь юрэнхыдөө, үйлэдбэри хүтэлбэрилгын шухала хубинь болонхой.

Жэшээнь, Хориин районой Хүрбын леспромхозой директор Н. Н. Герасименко найман жэл соо пропагандистаар хүдэлнэ. Тодорхой экономикын һургуулиие хүтэлбэрилдэг юм.

Тэрэнэй эгээл һайн талань гэхэдэ, теориин асуудалнуудые гүнзэгыгөөр тайлбарилжа, шудалагдаһан темэнүүдээ коллективэй бодото ажалтай холбодог байна. Тиигээгүй һаань, полит-һуралсал ямар аша үрэ үгэхэб даа. Бүхэли үдэр ажал хэһэн хүнүүдые хооһон шашалгаар һамааруулаа һаа, эшхэбтэр бэшэ юм гү? Тиимэһээ Николай Николаевич леспромхозой ажалай эршэ ябасые тодорхойлһон баримтануудтай шагнагшадаа нэн түрүүн танилсуулдаг гээшэ. Миниишье танилсуулдаг бэшэ, харин шүүмжэлхы еһоор сэгнэжэ, саашанхи хараа зорилгонуудтай холбодог заншалтай.

Шагнагшадынь хөөрэлдөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, практическа даабаринуудые дүүргэдэг юм. Тиимэһээ хэшээлнүүдынь хододоо һонирхолтой, удха түгэлдэрөөр үнгэрдэг байна бшуу. Үйлэдбэридэ шуналтайгаар хабаадажа, хэды сүлөөгүйшье һаа, Николай Николаевич теориин талаар өөрынгөө мэдэсые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, хэшээлнүүдтээ оролдосотойгоор бэлдэжэ, коллективэй мүнөөдэрэй хүдэлмэриһөө таарууу, хүн бүхэндэ дүтэ нэгэ жэшээ оложо, үгэ буляалдаа үүдхэхые оролдодог.

Үйлэдбэриин экономико болон хүтэлбэрилгые шудалхадаа, һурагшад пропагандистын ударидалга доро өөһэдынгөө хүдэлдэг участогуудай ажахын дүнгүүдые шэнжэлнэ. Тиин ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, коллективэй ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаха хэрэгтэнь хэшээлнүүд һурагшадта туһалдаг гээшэ.

Һуралсалай үрэ нүлөөтэй байлгые Н. Н. Герасименко элдэб аргаар түйладаг. Элидхэл, реферат гэхэ мэтэ нүлөө ехэтэй һуралсалай түхэл янзануудые хэрэглэлгэдэ онсо анхарал хандуулдаг юм. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй туршада һурагша бүхэн нэгэ-хоёр реферат гү, али элидхэл бэлдэһэн байна. Пропагандистын хэшээл бүхэниинь ямаршьеб асуудалые шудалалгаһаа гадна үйлэдбэриин нөөсэнүүдые бэдэрэлгэдэ зорюулагдадаг байна. «Ажалай бүтээсын хэмжээн болон тэрэниие дээшэлүүлгын нөөсэнүүд», «Хүдэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэлгэ», «Ажалай салин хүлһэ, материальна болон моральна урмашуулгын түхэл янзануудые хэрэглэлгын ашаг үрэ» гэһэн темэнүүдээр практическа даабаринуудые һурагшад дүүргээ. Эдэ жэшээнүүд хэшээлнүүдтээ һурагшадай саг үргэлжэ бэлдэдэгые — олонхинь дэлгэрэнгы конспектнүүдые хэдэг юм, — мүн пропагандистын ажалай ашаяа харюулдагые харуулна бшуу.

Практическа даабаринуудые дүүргэхэ, рефераднуудые бэлдэхэ үедөө һурагшад бэеэ даагаад, политическэ болон түсхай литература шудалжа, предприятиин ажахыч дүнгүүдые шэнжэлжэ һурадаг байха юм.

Хэшээл бүхэнэй үедэ һанамжануудаараа андалдаха, шэнэ үүсхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхэ, шалгаха эрхэ байдал пропагандистын бии болгожо шададагынь илангаяа һайшаалтай.

Уран хурса үгэнь, үргэн ехэ мэдэсэнь, материалаа тон ойлгосотойгоор тайлбарилха маягынь шагнагшадые эдэбхижүүлдэг гээшэ. Мүн гол материалаа шудалхын урда тээ уласхоорондын ородшомдо болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай арбан минутын турш ада тэрэнэй хөөрэжэ үгэдэг заншальнь туһатай байдаг.

Н. Н. Герасименкын кабинедэй стол дээрэ обоо-хүбөө ном, журнал, элдэб саарһанууд, хараха янзада, эмхигүйгөөр табяатай. Теэд обёоржо харабалтнай, тиимэ бэшэ байха. Леспромхозой хүдэлмэридэ хабаатай докуменүүд, шагнагшадай рефераднууд, захиралтануудай суглуулбаринууд, түсхай журналнуул түс тустаа аятайгаар ябталаатай. Хажуудань — «Политическое самообразование» журнал».

Пропагандистынгаа хүдэлмэри тэрэ огто мартадаггүй юм. Жэшээнь, кабинедтэнь орожо ерэһэн участогай мастертай гү, али таһагай начальнигтай ажалай талаар хөөрэлдэжэ байтараа, Николай Николаевич һаяхан шагнагшадай рефераднууд соо найруулагдаһан һанамжа тухай хэлээд, тэрэниие үйлэдбэридэ яажа хэрэглэхэ тухай сүтгаа хэлсэжэ эхилшэхэ юм.

Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг тодорхой экономикын һургуулида 24 инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон захиргаанай алба хаагшад һурадаг байна. Эдэ зомнай бүгэдөөрэн үйлэдбэридэ сэхэ нүлөөлдэг һэн тула шагнагшадайнгаа һанамжа, тобшололнуудые Н. Н. Герасименко ехэтэ анхардаг байха юм. һ... зан абари, ... шадабари, ... сэд шудал... пагандист ... боломжые ... ха юм.

Бүхы ... байдаггүй ... Жэшээнь ... машина, ... рэглэл, түс... хэтэй. Ии... нөөсэнүүдые ... ондоо арга... бэдэрхэб? ... Герасименк... дист Гера... гонь гэхэдэ ... гөө ухаан ... дүршэлөөр ... хэжэрхиха ... Нэгэдэхеэр, ... анхаралые ... байдалда ... дохёор, ... дые бэдэрэ... рижуулгын ... нэбтэрүүлг... баадуулха ... хуулжа ... асуудалну... хүнүүд ... шэ. Һура... ков, В. С. ... уралан ... дурадха... хыдөө үнэ... шада һур... ороһон ... 6 дурадхал ... 8,3 мянган ... мическа ... Амжалта ... хүдэлхэл ... расименко ...

Үзэл сур... риин эдэб... стнууд, аг... информато... соогоо үр... ябуулгаг... хүнүүдэй... хи үүсхэл... байха юм. ... ябуулдаг ... Н. Н. Гера... бэрилдэг һу... шадшье ор... информатор, ... «Знание» ... лектор, ар... лэгэй зүга... нэрнүүдэй ... ВЛКСМ-эй ... бан гэшүүн ... Ниитынгээ ... нэй ямараар ... һанаарнь ... һонирхожо, ... асуудалну... хэрэгтэй... даг гээшэ. ... уялга эрх... түлөө тэр... мой, райко... грамотану... Зүгөөр эг... лынь гэбэл, ... талаар һур... сэхэ байл... тын эдэбхи ... тэлбэрилдэг ... урагшатай ... но ха юм.

А. ...

ШАХАҺАНАЙЛ А...

Ямаршье малые һайнаар шахаад, томо, тарган болгоод лэ мяханда тушаахада ажахыда, гүрэндөөшье ашагтай гэжэ манай колхозойхид мэдэхэ болонхой.

Жэшээлхэдэ, нёдондо колхоз үхэрнүүдые, хонидые, адуу моридые гол түлэб һайнаар бэлшээн, шахан таргалуулжа тушааһанай ашаар гүрэндэ мяха худалдаха жэлэй түсэбые 125 процент дүүргээ һэн. Бүхыдэнь 3600 центнерэй оронд 4005 центнер мяхан гүрэндэ худалдагдаа. Илангаяа эрэ хурьгадые зундаа-намартаа хаагаад, һайнаар эдеэлүүлжэ, эхэһээ түрэһэн жэлдэнь түс тустань 33—35 килограмм шэгнүүртэй болгоод тушааһанаймнай ашаар ехэшье, хямдашье гаргашатай мяхан гүрэндэ худалдагдаһан байна бшуу.

Байгша ондо энэ дүй дүршэлөө улам үргэнөөр хэрэглэжэ, үхэрнүүдые, хонидые, хурьгадые олоор, һайнаар шахаад тушаахабди. Ерэхэ хабарһаа эхилэн 3000 хонид, хурьгадые нэгэ доро байлгаад шахаха түсхай байра шэнээр түхеэржэ байнабди.

Энээнһээ гадна, үбэлэй һарануудта үхэрнүүдые хүсэд нормоор эдеэлүүлжэ шахаха, шэгнүүрыень ехээр нэмээхэ, тиигэжэ эрхим шанартай мяха гүрэндэ худалдаха гэжэ оролдонобди. Колхозой эгээл дүршэл шадабари ехэтэй, үнэн шударгы малшадай нэгэн Тимофей Миронович Калашников хажуудаа залуу хүбүүд Павел Красинский, Иван Брылев гэгшэдгэй бүри октябрь һараһаа хойшо үхэрнүүдые шахана. Түрүүшынгээ нэгэ бүлэг үхэрнүүдые түс бүридэнь 360—370 килограмм шэгнүүртэй болгоод, үнгэрһэн жэлэй декабрьда мяханай комбинадта ябуулаа юм. Энэ жэлэй түрүүшын кварталда тушаахаар мүнөө үшөө 75 үхэр шахан таргалуулжа байнхай. Шахамал бүхэндөө үдэрэй 2 килограмм үйрүүлһэн талха тарянай зүйл, 15 килограмм силос, 5 килограмм һолоомо, 2 килограмм ногооной гурил эдюулнэ. Иимэ тэжээл эдюулээд байхадань, үнгэрһэн ... бүхэниинь ... хэдэ дунда ... граммаар, ... граммаар ... Шахамал ... дунда зэрг... лограмм та...

Игэжэ ... шэгнүүрые ... хэ бүхэндэ ... граммаар ... мартын 25-... дэ шахамал... риниень 410-... шэгнүүртэй ... най комбина... сэд аргатай, ... һаа, гансаха... бүхыдөө 30... нер мяхан ... мяха худал... кварталай ... тэдэ ехэхэн ... ха байна.

М...
Мухар-Ш...
Ленин...
кол...

НАЙДАЛ ТҮРҮҮЛҺЭН НАЙМАДАХИ УУЛЗАЛГА

Найман жэлэй саада тээ үнеэн бүхэнһөө жэлдээ дунда зэргээр 2500 килограммһаа бага бэшэ һү һааһан районойнгоо ажахынуудай түрүү һаалишадые суглуулжа уулзалга эмхидхээд, сагаан эдеэ үйлэдбэрилгэеэ саашадаа эрид дээшэлүүлхэ тухай тодорхойгоор зүбшэн хэлсэхэдээ, эрхимлэгшэдые урмашуулхаар түсхай гурим тогтоожо, иимэ уулзалгаяа хойшодоо заншалта болгохоор шиидээ бэлэй.

Гурба-дүрбэн жэлэй саадa тээ иимэ уулзалгада зуу гаран һаалишад сугларaa һэн, харин байгша оной заншалта — наймадахи уулзалгада оройдоол 26 һаалишан хабаадалсаа. Илангаяа Кабанскын шубуунай фабрикаһаа, Байгалай ОПХ-һаа гурбан мянгатан үсөөн байгаа. Ушарынь хадаа, нёдондо дурсагдагша районой олохон фермэнүүдэй һаалишад продукци багаар үйлэдбэрилжэ, горитойхон гээгдэлдэ ороһон юм. Эндэ сугларһан һаалишадай, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, фермэнүүдтэхи үнеэдынь урдынхидаал адли ехэ талха тарянай зүйлөөр хангагдаагүй байгаа бшуу. Тодорхойлон хэлэбэл, районой һаалишад урзанда үнеэн бүриһөө 2318 килограмм һү һааһан байбал, нёдондо 2274 килограмм һү абаа. Урда жэлнүүдтэ үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид дээшэлүүлжэ, холуур суурхадаг байһан Кабанскын шубуунай фабрикын фермэнүүдтэ гурбан мянгатан эрид үсөөрөө гэхэ гү, али мүнөө оройдоол 16 һаалишан тоологдоно. Урдандаа эдэнэй зэргэ дүрбэ-таба дахин олон байдаг бэлэй. Ямар ушарһаа үнеэдэй һү шэмэ доошолбоб гэжэ наринаар шэнжэлэн зэргэсүүлхэдэ, гансашье шэмэтэй талха тарянай зүйлэй дуталдаһанһаа бэшэ, мүн энэ предприятида үнеэдэй һү шэмые саашадань дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэри ябуулагдаа байгаа ха юм. Жэшээлхэдэ, һаалиин фермэнүүдтэ үнеэдэй үүлтэрыень һайжаруулхаһанай ашаар һү шэмэтэй мал олошоруулха хүдэлмэри мартагдашоо. Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан һүүлэй гурбан жэлэй туршада үнеэн бүхэнэй һү шэмэ жэлдээ 2505 килограмм хүрэтэрөө доошолоо. Тэрэшэлэн Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын Еланай фермэдэ гурбан мянганай хилэ дабагшад үнгэрһэн жэлэй дүнгөөр байбагүй. Мүн энэл ажахын Быковскэ фермэдэ жэлэй туршада бүхы дээрээ нэгэшье һаалишан 100 тонно һү һаагаагүй. Ямар ушарһааб гэбэл, эндэ һаамхай малайнгаа үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэридэ хайша хэрэгээр хандаһан байна. Фермэнүүдэй һаалишадай ажалай журам һуладаа, мүн үнеэдэй тэжээл буйлуулан шанаржуулжа бэлдэхэ хүдэлмэри ябуулдаггүй.

Түс уулзалгада хабаадалсаһан Кабанскын шубуунай фабрикын Колесовскын хоёрдохи фермын дүршэлтэй һаалишан Евгения Петровна Перевозникова ингэжэ хэлэбэ:

— Үнеэн бүриһөө гурбан мянган килограммһаа бага бэшэ һү һааһан һаалишадай дунда мүрысөө дэлгэрүүлхэ гээшэ һайшаалтай хэрэг. Эндэ суглархадаа, бидэ дүй дүршэлөө халан абалсанабди, дутагдалаа элирүүлжэ, дары усадхахаар зүбшэн хэлсэнэбди. Ажалай энэ тэмсэлдэ оролсоходоо, би зургаадахияа кубогта хүртэбэб. Юрэнхы дээрэнь шэнжэлэн зэргэсүүлээд хэлэбэл, һү һаалимнай эрид доошолоо. Эндэ нэн түрүүлэн бидэ һаалишад өөһэдөө зэмэтэйбди. Заримдаа, адаглан харахада, бүхы һаалишад һү ехээр һаахын түлөө оролдоногүй. Бүлэг үнеэдээ орхижорхидогшье ушар дайралдадаг.

Эндэ сугларагшадай дундаһаа эгээл үниинэй һаалишан, «Шергинский» совхозой Красноярска һаалиин фермэдэ таһалгаряагүй ажалладаг В. В. Белоусова анханда гээгдэлдэ ябаһан коллективэйнгээ түрүүшүүлэй зэргэдэ гараһан тухайнь баяртайгаар хөөрэжэ үгөө.

— Һүнэй фермэнүүдтэ онсо анхарал хандуулжа, һаалишад, үхэршэдэйнь эрилтые дүүрэнээр хангаад байхада хүн бүхэн шадабари мэргэжэлээ гарган ажаллана. Манайда һаалишад дуталдадаг. Малай байрада дүтэхэн шэнэ гэрнүүдые бодхообол, залуушуул арсалтагүй ерэжэ ажаллахал байха. Һүүлэй жэлнүүдтэ малай тэжээл ехээр бэлэдхэгдэдэг болоһониинь һайн. Би мүнөө һүүлшынгээ жэл ажалланаб. Наһанаймни амаралта дүтэлөөл даа,— гэжэ үниинэй һаалишан сэдьхэл хүдэлгэмэ үгэнүүдые хэлээ.

Хандалын совхозой Фофоновой һаалиин фермын һаалишан Л. А. Изюдьева сугларагшадта хандажа үгэ хэлэхэдээ ингэжэ тэмдэглээ:

— Һүүлэй жэлнүүдтэ һү һаалияа доошолуулаабди. Урдань энэ уулзалгада манай фермэһээ гурбан һаалишан ерэдэг байгаа. Мүнөө гансаараа ерэнхэйб. Манайда залуушуул ерэжэ үгэдэггүй. Ажалнай оньһожоруулагдаагүй, илангаяа үбэлжэлгын үедэ хэды хүшэр хүндэ гээшэб. Совхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд фермын һаалишадай ажалай эрхэ байдалые һайжаруулха хэрэгтэ анхардаг болоболнь, ехэ дүн түйлагдахал байха.

Энэл ажахын Быковскэ һаалиин фермые даагша И. Н. Костриков уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ: «Урзанда табан һаалишаднай бүлэг үнеэнһээ 100 тонноһоо үлүү һү абаа һэн. Нёдондо иимэ дүн хэншье түйлажа шадаагүй. Манда һаалишад муугаар ажаллана гэхын аргагүй. Гансал эндэ зоотехнигүүд зэмэтэй. Малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэреэ орхинхой. Һаалиин һүрэг шэнэлхээр һү шэмэтэй эмэ хашараг, гүнжан мүнөө ажахыдамнай байхагүй», — гэбэ.

Уулзалгада хабаадагшадай шүүмжэлэлнүүд тон зүб. Жэшээнь, нёдондо Кабанскын районлохи бүхы шахуу фермэнүүдтэ һү һаали дээшэлүүлхэ талаар урдынхидаал адли хүдэлмэри ябуулагдаагүй. Эндэ нэгэ дутагдал бии. Районой ажахынуудай олохон фермэдэ тэжээлэй цехүүд хүдэлгэгдэдэггүй байгаа. Энээндэ мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдэй анхардаггүйнь гайхалтай.

Заншалта уулзалга дээрэ үнгэрһэн жэлдэ шалгараһан һаалишад урмашуулагдаа. Жэшээ... скын шубуунай ... суута һаалиш... Петровна ... үнеэн бүриһөө ... ехээр һү һааһ... ной «Байкалы... газетын редак... һон кубогта ... бүриһөө, мүн ... һээ ехэ һү абаһ... ОПХ-гай Тим... фермын һаали... Васильевна А... «Шергинский» ... лишан, Буряад... Верховно Сове... Любовь Макси... рова гэгшэдтэ ... хүдэлмэрилэгш... союзай районо... барюулагдаа.

Жэлдээ үнеэ... гурбан мянга... һү һааһан түр... ша ондо үнеэ... һү шэмые ... 250—300 килогр... шэлүүлхэ гэһэ... раалжа, райо... һаалишадта ... далга бэшэг ...

Вл. Ж...

ДЕПУТАДУУД ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

мүүжүүлэгшэнь болонхой. Тэрэ абаhан социалис уялгаяа 1,5 дахин үлүүлэн дүүргэжэ шадаа. Залуу haалишан, арадай түлөөлэгшэ Татьяна Дмитрова hурган хүмүүжүүлэгшэнээ гээгдэхэгүй гэжэ ходо оролдодог юм. Гурбан жэлэй саада тээ, нютагайнгаа дунда hургуулиин арбадахи класс дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр. Таня haалишан болохо гэжэ шиидээ hэн. Залуу haалишан үнишье болонгүй, түрүүшүүлэй тоодо ороо hэн.

Малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаhада адууhа малайнгаа ашаг шэмые доошолуулангүй бүри нэмээхын түлөө малшаднай тэмсэлээ үргэлжэлүүлhээр. Сельсоведэй депутат, тугалшан Г. Л. Эрдынеева үбэлжэлгын эхилhэн сагhаа хойшо гараhан тугалнуудаа hайнаар харууhална. Ажахын эрхим малшадай нэгэн Галина Лайдаповна малай үбэлжэлгын үедэ мүн лэ социалис мүрысөөндэ шалгаржа ябана. Тиихэдэ совхозоймнай механизаторнуудшье бага бэшэ туйлалтануудтай. Депутадуудай бүлэгэй гэшүүд И. Н. Афаонский, И. А. Станкевич болон бусад малай үбhэ тэжээл зөөхэдөө, тэрээнhээ нэгэшье килограмм гээхэгүйе оролдоно.

Үбэлжэлгын үнгэртэр үшөөшье холо. Тиимэhээ бүгэдын хүсэ элсүүлэн үбэлжэлгэеэ амжалтатайгаар түгэсхэхэ гэhэн зорилго хүн бүхэнэй урда табигдана.

А. ИСАКОВ,
Усойско сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ.

Баунтын район.

БЕРЛИН. ГДР-тэ хүүгэдэй эмхи зургаанууд олоор бодхоогдоно. Залуу үетэнние хүмүүжүүлхэ мэргэжэлтэдые олоор бэлдэхэ гэhэн зорилго эндэ үргэнөөр табигдана.

Бага эрхэтэнние хүмүүжүүлхэ этигэл найдалда хүртэгшэдтэ үхибүүдые дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ зорилгонууд табигдана. Медицинскэ тусхай училищиин студентнэр хүүгэдэй яслинуудта практика гарана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эльке үхибүү угаана. Хэр зүбөөр тэрэнэй хүдэлхыень хамта hурадаг студент нүхэдынь, hуралсалай талаар инструктор шалган харана.

АДН—ТАСС-ай фото.

...ША ТУҺЫЕНЬ ХАРААДА АБАН...

техникын хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ тэдэнэй ямар ехэ хубитаяа оруулдаг байhые онсолон тэмдэглэлтэй.

—Гүрэнэй ба нийтын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ совет эхэнэрнүүд хэр олооро хабаадана гээшэб!

— Энэ асуудалда харюусахын тула hүүлэй статистическэ баримта мэдээнүүдые дурдаhуу. СССР-эй Верховно Соведтэ 487 эхэнэр тоологдоно гэхэ гү, али депутадуудай гурбанай нэгэ хубинь болоно. Энэ хадаа бүхы капиталис оронуудай парламентнуудайхиhаа олон байна. Засагай нютагай зургаануудай бүридэлдэ эхэнэрнүүд хахад хубинь болодог. Манайда гурбадахи судья бүхэн эхэнэр хүн юм. Профсоюзай хүтэлбэрилхы зургаануудта эхэнэрнүүд 44 процентнь болоно.

Эхэнэрнүүдэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ ажаллажа байдагынь бидэнэртэ дадал болошонхой. Тэдэнэр томо ехэ промышленна предприятинуудай директорнүүдээр, тэдэнэй орлогшонороор, ахамад инженернүүдээр цехүүдэй ба таhагуудай начальнигуудаар, колхозуудай түрүүлэгшэнэрээр, барилгын начальнигуудаар хүдэлнэ.

— Манай орон дотор «эхэнэрэй асуудал» бүхы дээрээ шиидхэгдээ гэhэн тобшолол танай хэлэhэн үгэhөө хэжэ болохо гү!

— Болохо даа. Эхэнэрнүүдэй арбан жэлэй үедэ ООН-ой Генеральна Ассамблейн баталан абаhан эхэнэрнүүдые газаашалан харшалалгын бүхы түхэл шэнжэнүүдые усадхаха тухай уласхоорондын конвенциие Советскэ Союз түрүүшүүлэй тоодо орожо, 1980 ондо эсэслэн баталhан байгаа. Совет хуули болон ажал ябуулга олохон талааран уласхоорондын энэ документын гол дүримүүдhээ үлүү байна гэжэ ООН-ой комиссиин заседаниинууд дээрэ тэмдэглэгдээ hэн.

Гэбэшье энэмнай манай орон дотор эхэнэрнүүдэй бүхы асуудалнууд эсэслэн шиидхэгдээ гэhэн удхатай бэшэ юм ааб даа. Ушарынь гэхэдэ, ажабайдал шэнэ шэнэ зорилгонуудые табина. Шэнэ табан жэлдэ манай орон дотор эхэнэрнүүдтэ улам ехээр туhа хүргэдэг, тэдэнэй аша туhые үргэнөөр хараада абадаг болохо.

— hүүлэй жэлнүүдтэ хүдэлдэг эхэнэрнүүдэй ажаhуудалые улам hайжаруулха талаар юун хэгдээб!

— Гол шухала юумэ тухай хэлэhүү. Минии hанахада, энэмнай зохёохы ёhоор, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахын тула таарамжатай hайн эрхэ байдал байгуулха гэhэн удхатай. Министерствэнүүд болон албан зургаанууд, профсоюзуудай комитедүүд, советүүд бүхы hалбаринуудта ажаллаха эрхэ байдал hайжаруулгын, ажалые сахин хамгаалгын, ариг сэбэрэй ба элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгануудай комплексно түсэбүүдые бүхы hалбаринуудта табиhан байна. Үйлэдбэриин ажал хэрэгые саашадань оньhожоруулха, автомадаар хангаха, шанга шууяаной, дорьбооной хүнэй бэедэ муугаар нүлөөлдэг байhыень бага болгохо, тооhо шорой усадхалгатай тэмсэхэ хэмжээ ябуулганууд түсэбүүд дотор табигданхай. Эдэ бүгэдын ашаар арбадахи табан жэлдэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёр жэлдэ 9,5 миллион эхэнэрнүүдэй ажаллаха эрхэ байдал hайжаруулагдаhан байгаа.

Тэрээнhээ гадна арбадахи табан жэлдэ профсоюзуудай хабаадалгатайгаар үйлэдбэридэ хабаагүй hалбариин 31 миллион хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhэн дээшэлүүлэгдээ. Эдэ hалбаринуудай коллективүүдэй 70 гаран процентнь эхэнэрнүүд юм.

— Танай hанахада, мүнөө үедэ эхэнэрнүүдэй ажалай болон ажаhуудалай талаар ямар зорилгонууд шиидхэгдэхэ ёhотой гээшэб!

— Эхэнэр хүндэ хүдэлмэрилэгшын, эхын, гэрэй эзэн эхэнэрэй уялгануудые нэгэн доро бэлүүлхэ гээшэ юунhээшье хүшэр байдаг. Эдэ бүгэдые таарамжатай зохидоор нэгэдүүлжэ бэлүүлхэ гээшэ ехэ орёо хэрэг лэ. Эгээл тиимэhээ Коммунис парти, Совет гүрэн эдэ асуудалнуудые мүнөө тон шухала зорилгонууд гэжэ тоолоно. Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые зохёоходоо, эхэ-эхэнэртэ, үхибүүндэ, гэр бүлэдэ туhаламжа үзүүлэлгын үргэн ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлдэг байна. Тусхайлбал, «Үхибүүдтэй бүлэнэртэ үзүүлэгдэдэг гүрэнэй туhаламжые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол мэтын ехэ хэмжээ ябуулгые дурдаха хүсэлэнтэйб. Мүнөө бүхы орон доторнай үхибүүнэйнгээ жэлтэй болоторнь харууhалhанай түлөө зарим тэды түлбэритэй амаралта эхэнэрнүүдтэ үгтэдэг болонхой. Түрүүшынь гурбан үхибүүдэй түрэхэдэ (урдандаа гурбадахи үхибүүнhээнь эхилжэ тэдхэмжэ түлэгдэдэг байhан), нэгэ дахин үгтэдэг тэдхэмжэ бии болгогдонхой. Эдэ хэмжээнүүд бүлэнүүдтэ материальна ехэ туhаламжа болодог байна. Гол шухала юумэниинь юуб гэхэдэ, нарай нялха байхадаа, үхибүүн гэртээ эхынгээ халуун анхарал оролдолго доро хүмүүжүүлэгдэхэ аргатай болоо бшуу. Энэ табан жэлдэ эхэ болон үхибүүе сахин хамгаалха, бүлэнүүдтэ материальна туhаламжа үзүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула 9 миллиардhаа дээшэ түхэриг гаргашалагдаха юм.

Хүдэлдэг эхэнүүдтэ үхибүүдээ хүүгэдэй саад болон яслида оруулха гээшэ илангаяа шухала удха шанартай. hургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаанууд олошоруулагдана (мүнөө тэдэнэр 15 жэлэй урда тээхитэй сасуулбал, хоёр дахин олон болгогдонхой). Гэбэшье хүүгэдэй саад, яслинууд үшөөл дуталдажа байна. Ушар иимэhээ 1986 он болотор үшөө 3 миллион hууритай hургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые барихаар хараалагдана.

Эхэнэрнүүдые хүдэлмэриин дүүрэн бэшэ үдэрэй гү, али неделиин гуримаар хүдэлгэхэ ябадалые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Хүнгэн, радиоэлектронно промышленностиин, хэлхёэ холбооной, элүүрые хамгаалгын ба эхэнэрнүүдэй илангаяа олоороо хүдэлдэг бусад hалбаринуудай предприятинуудта энэ хэрэгые мүнөөшье бэелүүлээ haa, таарамжатай гэжэ hанагдана. Эхэнэрнүүд ажалаараа урмашанхай, сэдьхэлээ хананхай, үхибүүдээ хүмүүжүүлхын, гэр бүлынгөө уялгануудые дүүргэхынь, бэелүүлхынь, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхынь тула бүри таарамжатай hайн эрхэ байдал тогтоогдоно гэжэ шэнжэлгэнүүд харуулба. Тиихэдэ хүдэлмэриин хүнгэлэлтэтэй гуримаар хүдэлэлгэ жэл бүриин амаралтада, ажалайнь стаж тоололгодо, ажалай бусад эрхэнүүдые бэелүүлгэдэ муу нүлөө үзүүлдэггүй байна.

СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1984 оной гүрэнэй түсэб социальна хараа шэглэлтэй байhаараа онсо шалгарна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ үндэhэлэн, профессиональна союзуудай бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэhэн ВЦСПС-эй haяхан болоhон Пленум дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Жэшээнь, хүн бүхэнэй хүртэсэдэ бодото ашаг олзо 3,5 процентээр дээшэлхэ байна. Соёлой-ажаhуудалай ба гэр байрын барилга улам ехэ хэмжээтэйгээр үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

(АПН).

ТАСС-ай МЭДҮҮЛГЭ

Америкын Холбоото Штадуудай Персидскэ тохойн оршондо бэелүүлжэ байhан ябуулганууд эб найрамдал болон уласхоорондын аюулгүй байдалда ехэ уршаг тойбо татана. Мүнөө американ сэрэгэй арбаад корабль тиишэ эльгээгдэнхэй, США-гай авиаци таhалгаряагүйгөөр агаарта ниидэнэ.

Бүгэдэндэ мэдэрэгдэhэн эрхэнүүлэй хэм хэмжээнүүдые, тусхайлбал, далай дээгүүр ябаха тухай 1958 ондо абтаhан конвенциие, уласхоорондын граждан авиаци тухай Чикагын конвенциие американ тала бүдүүлигээр хазагайруулхадаа, үргэн ехэ далай дээгүүр гадаадын граждан самолёдуудай ниидэхэ гурим тогтооhон, суднануудай ябалгые Холбоото Штадууд хизаарлаhан байна.

Далай болон агаарай дайдые США-гай хиналтада абаха гэhэн убайгүй ябуулгануудые гаргана. Тиихэдээ өөрынгөө дураар тогтооhон тамаралгын ба ниидэлгын «ёho гуримуудые» сахяагүй гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр хүсэ хэрэглэхэ байhанаа американ тала нюунагүй.

Американ түлөөлэгшэдэй мэдүүлhэнэй ёhoop, эдэ бүгэдэ «суднануудай ябалгын эрхэ сүлөөе» хангахын тула бэелүүлэгдэхэ байна. Бодото дээрээ ондоо юумэн тухай—сэрэгэй хүсэеэ зорюута харуулжа, Персидскэ тохойе американ «ажабайдалай аша туhын» үшөө нэгэ район болоно гэhэн империалис hанаашалгануудаа батадхахые Холбоото Штадуудай хүсэжэ байhан тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Холбоото Штадуудай ябуулганууд эрхэдэ зүрюу харша байна. Эдэнь Персидскэ тохойдо агаарай ба далайн замуудые хэрэглэдэг олон тоото гүрэнүүдэй аша туhада зүрюу харша байна; эдэнь тэдэнэндэ материальна ехэ хохидол ушаруулха, эрхэтэдэйнь ажабайдалда аюул тохёолдуулха байна.

Американ сэрэгэй корабльнууд болон самолёдуудай Персидскэ тохойдо гулидхагдаад байhан ушар эндэхи түгшүүрилые улам дэбэргэнэ, американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хабаадалгатайгаар хёмороо зүришэлдөө үүдхэхэ байна.

Холбоото Штадуудай бэелүүлжэ байдаг энэ шэнэ хуули буса ябуулгые Советскэ Союз эрид буруушаана. Далай соогуур тамаралгын, тэрээн дээгүүр самолёдуудай ниидэлгын эрхэ сүлөөе хизаарлалгануудыень мэдэрхэгүй тухай мэдүүлнэ.

Политикынгаа аюулта хойшолонгуудай, Персидскэ тохойн оршондо боложо байhан үйлэ хэрэгүүдтэ хамааралсаха гэhэн пэдэлгэнүүдэйнгээ түлөө бүрин харюусаха байhанаа США-гай правительство ойлгохо ёhотой.

АМЕРИКАН ХЭБЛЭЛЭЙ ГОЛ АНХАРАЛДА

ВАШИНГТОН. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын hунгагшадай урда хэлэhэн үгэ американ хэблэлэй анхарал татана. Хэлэhэн үгын гадаадын политическэ бүлэг уншагшадые илангаяа ехээр hонирхуулна Энэ бүлэгэй гол хубинь совет-американ харилсаанда сэхэ хабаатай байна гэжэ олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд тэмдэглэнэ. СССР-эй ба США-гай хоорондохи харилсаае hайжаруулха тухай совет хүтэлбэрилэгшэ уряалхаhаа гадна, бодото ябуулгануудай тодорхой программа найруулаа. Хэрбээ Сагаан байшангай тэдэнние бэелүүлээ гээшэ haaнь, үнэхөөрөөшье hайн хубилалта болохо байна гэжэ шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ.

США-тай али алиндань таарамжатай, үнэн сэхэ, бодото тодорхой шиидхэбэринүүдые абахаар Советскэ Союзай бэлэн байлга К. У. Черненкын хэлэhэн үгын гадаадын политическэ бүлэгэй гол удха болоно. Р. Рейганай захиргаанда ажал ябуулгын тодорхой программа дурадхагдаба гэжэ Америкын томо ехэ газетэнүүдэй шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ.

АДЛИ ЭРХЭТЭЙГЭЭР ХӨӨРЭЛДӨӨ ХЭХЭБДИ

нэй ажабайдалда аюул тохёолдуулна. Тэдэнэрэй харата муухай ябадалтай, айлган хашаха политикатай үнэн сэхэ хүнүүд эбсэжэ шадахагүй юм. «Правда» газетын асуудалнуудта үгэhэн харюунууд дотороо совет политическэ ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэ Ю. В. Андропов энээн тухай үшөө дахин үнэншэмөөр, үндэhэ баримтатайгаар hануулаа. Дэлхэй дээрэхи байдал ехэ аюултай байна гэжэ шэнжэлээ hэн.

Эб найрамдалай түлөө, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлые буруушааhан, Баруун Европые ракетно-ядерна плацдарм болгохо ябадалые буруушааhан түмэн дэлхэйн олон түмэн ажалшадай улам шангадажа байгаа тэмсэл иимэ сэгнэлтын тон зүб байhыень гэршэлнэ. Бэшэгүүд, телеграммануд доторoo, ТАСС-ай, газетэнүүдэй, телевидениин, радиогой журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө, совет хүнүүд иимэ сэгнэлтые сүм хубаалдана.

«Уласхоорондын асуудалнуудые үнэхөөрөө адли тэгшэ эрхын үндэhэ hуури дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, шиидхэжэ болохо, — гэжэ Грузиин Потийскэ судна заhабарилгын ба бүтээлгын заводой парткомой секретарь Рамаз Аронишидзе хэлэнэ. —Тиимэhээ империалистнуудай баалан хашаха политикые дура зоргон соонь орхижо болохогүй, саашадаашье ажал хэрэгүүдээрээ амгалан тайбан байдалые бэхижүүлхэ, шахардуу байдалые hуларуулхын, буу зэбсэг хуряахын түлөө тэмсэлшэдэй зэргэнүүдые нягтаруулан жагсааха шухала.

— Тиимэ даа, имагтал США-гай засаг захиргаанай империалис хараа шугам шахардуу байдалые улам дэбэргэжэ, амгалан тайбан байдалда бодото аюул тохёолдуулна бшуу. «Гэбэшье КПСС-эй ЦК-гай бүхы hунгагшадта, СССР-эй бүхы эрхэтэдтэ хандаhан Хандалга дотор зүбөөр тэмдэглэгдэhэн ёhoop, өөhэдынгөө, мүн хаhинарайнгаа ба союзнигуудайнгаа аша туhые аршалан хамгаалхын тула манда хүсэ шадал, арга боломжонуудшье бии юм, —гэжэ экономикын эрдэмэй кандидат Николай Макаров (Ленинград) тэмдэглэнэ. —Энэ документын мүрнүүдые уншахада, Эхэ ороноймнай экономическа ба политическэ hүр хүсэн элирэн харагдана. Ћайн hайхан дура хүсэл, ушар ёho мэдэхэ ябадал илахал! Тиигэбэшье бидэ hэримжэтэй байха ёhотойбди». Тиимэhээл Ульяновска автозаводой шэрдэгшэ Елена Никитина Совет Армиин албанда абтаhан хүбүүндээ, нүхэдтэнь бүхы эхэнүүдэй үмэнэhөө ингэжэ хандана бшуу:

«Хүбүүднай, буу зэбсэг хэрэглэжэ hурагты, гадаадын дайсадhаа инаг дуратай Эхэ ороноо хамгаалжа шадаха байгты. Харин бидэ, таанадай эжынэр, абанар, эгэшэ, дүүнэр станогуудай дэргэдэ, таряалан ба фермэнүүд дээрэ хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэбди.

Гүрэнүүд тухай, хүнүүд тухайшье үгөөр бэшэ, харин ажал хэрэгүүдээрнь шүүбэрилдэг ааб даа. Американ засаг захиргаан эб найрамдал тухай ехээр шалидаг гээшэ. Тиибэшье хөөрэлдөөнүүд, хэлсээнүүд, «хүнэй эрхэнүүд» тухай гоё гоё үгэнүүдынь уhан дээгүүр үрмэ байлгаhантай адли гэжэ бүхы дэлхэй үнинэй мэдэдэг болонхой. Гренадада, зобожо тулиhан Ливанай газар дээрэ американ буунуудай аман доро «хүнэй эрхэнүүд» хамгаалагдана гээшэ гү? «Үхэл асардаг шэнэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые Европо түбидэ тараан тодхожорхёод, «хөөрэлдөө» хэхэ hанаатай бэшэ гү?

Европо түбидэ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхоод, Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые США-гай буруу hүргөө haaнь, адли тэгшэ эрхэтэй хөөрэлдөө хэхэ аргагүйбди гэжэ Советскэ Союзай нэгэнтэ бэшэ хэлhэн hануулганuудые Сагаан байшанда мартажархиhан шэнги хэбэртэй. Тэдэнэр ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тараан тодхожо байhаар. Иимэ нааданда бидэ хабаадажа шадахагүй байнабдил.

Буу зэбсэг манай зэмээр үрдилдэн бүтээгдэжэ эхилээ бэшэ. Европодо шахардуу шанга ба тогтонижонги бэшэ байдалые hүжэрөөлгэхэгүйн тула Советскэ Союз бүхы юумэ хээ, хэнэшье. «Правда» газетын асуудалнуудта үгтэhэн харюунууд дотор харуулагдаhан эб найрамдалта үүсхэлнүүд ба дурадхалнууд хадаа эб найрамдал бэхижүүлхэ, түми дэлхэй дээрэ амгалан тэнюун ба аюулгүй байдал хангаха шэглэлээр ябуулганууд программа болоно үгөө. Советскэ Союз хэлэhэн үгэдөө хүрэдэг юм. Эб найрамдал бодото дээрэнь бэхижүүлхээр, буу зэбсэг хуряахаар бидэнэй бэлэн байлга, бидэнэй hайн hайхан политическэ дура хүсэл хубилшагүй зандаа.

Замбуулинhаа хүсэ хэрэглэхэ аюулые зайсуулха, тус асуудалаар хэлсээнүүдые хэхэ совет тодорхой дурадхалнуудта нүгөө тала яажа харюусана гээшэб? Энэ асуудалда харюусаха гэбэл, иимэ: тэдэнэр хэмэл ододые унагааха түхеэрэлгэнүүдые туршана. 2000 ондо замбуулинда дайнда бэлдэлгэдэ зуун миллиард доллар hомолхоор хараална.

Тэдэнэр дүлии балай болоод лэ, аюултай бэлэдхэлнүүдые үүдхэhэн зандаа. Харин бидэ харюугүй байжа шадахагүй байнабди. «Социализмын туйлалтануудые хамгаалхын, шэнэ дайнай аюулые зайсуулан сарахын тула хүсэ шадалаа гамнахагүйбди гэhэн бодол совет хүнүүдэй бэшэгүүдэй, мэдүүлгэнүүдэй гол удхань болоно гээшэ.

В. ПЕТРУНЯ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА · ТАСС · АПН ·

ООН-ой ТУСХАЙ КОМИТЕДЭЙ СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэгүй гэhэн гол ёhоной ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар ООН-ой тусхай комитедэй сесси дээрэ гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найдалые бэхижүүлхэ, дэлхэй дээрэхи политическэ байдалые гуримшуулан hайжаруулха арга олгоhон нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха уряанууд соностоно.

Уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй болозко байhанhаа, ядерна дайнай аюулай үргэдэhэнhөө уламжалан, энэ зорилгые шиидхэхэ гээшэ онсо шухала удха шанартай болоно гэжэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад тэмдэглэнэ. Түрүүлэн добтолго хэхэ американ ядерна буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тараан тодхолго гансал Европын арадуудта бэшэ, харин бусад гүрэнүүдэй аша туhада зүрюу харша байна гэжэ Польшын делегат К. Смык тэмдэглээ. Европодо «хизаарлагдаhан» ядерна дай хэхэ, ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ гэhэн Вашингтондо табигдажа байhан түсэбүүд дэлхэй дээрэ дайн байлдаанай аюулые улам үргэдхэнэ. ПНР уласхоорондын шахардуу шанга байдалые hуларуулгын политика бэелүүлдэг, дэлхэйн бүхы районуудта тэрэнние дэлгэрүүлхэ харгы замуудые залан сэхээр дэмжэдэг юм гэжэ К. Смык мэдүүлээ.

Социалис болон бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүд дэлхэй дээрэхи байдалые эрид hайжаруулха гэhэн зорилго табина гэжэ Чехословакиhаа ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшын орлогшо Б. Кулавец тэмдэглээ. Советскэ Союзай дурадхаhан уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэгүй тухай бүхэдэлхэйн договороор ООН-ой Уставай зохихо дүримүүдые баталха шухала гэжэ тэрэ хэлэбэ. Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүд эб найрамдал болон аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар гүнзэгы удхатай үүсхэлнүүдые гаргаhан байна. Тусхайлбал, нэгэ нэгэндээ эсэргүүгээр сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, амгалан тайбан харилсаа холбоо тогтоохо тухай договор НАТО-гай оронуудтай баталхые дурадхаhан байгаа.

Хүсэ хэрэглэлгые хориhон уласхоорондын юридическэ гол ёhонуудые бүхы гүрэнүүд сахиха ёhотой гэжэ Вьетнамай делегат Ле Ким Чанг мэдүүлбэ. Хараалhан зорилгонуудаа туйлахын тула США-гай хархис хүсэнүүдэй харата ябуулганuудые үүдхэдэг байhанай гэршэнэр болонобди. Американ этэгээдүүдэй Гренадада хэhэн зэбсэгтэ добтолго, Никарагуада эсэргүү ябуулганууд, Афганистан болон бусад оронуудта зүрюу харша hүйдхэлтэ хэрэгүүд энээнние элирхэйлэн гэршэлнэ.

Дайнай аюулые зайсуулан сараха ашаг үрэ ехэтэй харгы замуудые буруу hүргэхын тула НАТО-гай оронуудай делегацинууд ехэ оролдолго гаргана. США-гай, Англиин ба ФРГ-гэй түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, сессиин хүдэлмэриие мухардалгада оруулхые хүсэhэн байгаа.

Я. КАДАРТАЙ УУЛЗАБА

БУДАПЕШТ. ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар хани ёhоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байhан КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Л. Штроугалтай уулзаба. Үнэн зүрхэнэй нүхэд ёhоной оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнэй үедэ уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнууд, ВНР-эй ба Чехословакиин хоорондохи политическэ, экономическа холбоое саашадань хүгжөөлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Венгер-чехословак хани барисаае хүгжөөлгэ арадуудай хоорондохи хани барисаае, этигэл найдалые бэхижүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулха, социалис хани нэгэдэлые бэхижүүлхэ юм гэжэ этигэн найдажа байhанаа хоёр тала мэдүүлээ.

ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Д. Лазар болон Л. Штроугалай хоорондо хөөрэлдөөнүүд энэ үдэр эхилбэ.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД БОЛОБО

ЛОНДОН. Англиин премьер-министр Маргарет Тэтчер Франциин президент Франсуа Миттеран хоёрой хоорондо хөөрэлдөөнүүд эндэ болобо. Юун тухай хөөрэлдэhыень элирхэнлэн харуулhан тусхай коммюникегэй толилогдоогүйшье haaнь, «юрэнхы дэлгүүрэй» оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар мартын 19—20-до сессиин үнгэргэгдэхөөр хараалагдаhантай дашарамдуулан, «юрэнхы дэлгүүрэй» гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн байна гэжэ нютагай политическэ шэнжэлэгшэд тоолоно.

Нёдондо жэлэй декабрь hарада Афинада болоhон ЕЭС-эй уулзалга дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн бүхы асуудалнууд, тэрэ тоодо «арбанай» мүнгэн hанда Англиин оруулдаг гэшүүнэй түлбэриин асуудал шиидхэгдэнгүй үлэhэн байгаа бшуу. Энэ асуудал тус эмхиин гэшүүдэй hанааень үнихэнэй зобооно.

БУУ ЗЭБСЭГҮҮДЫЕ ХУРЯАЛГЫН КОНФЕРЕНЦИ

ЖЕНЕВЭ. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Женевэдэ боложо байhан конференциин заседани дээрэ ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха тухай асуудалда гол анхарал хандуулагдана.

Бии байгаа ядерна буу зэбсэгүүдые хороохо, тэдэнние бүтээн гаргалгые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдые хэлгэтэйгээр США-гай ба СССР-эй ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ гээшэ түрүүшын тодорхой хэмжээнүүд болоно гэжэ Мексикын делегациие толгойлогшо Альфонсо Гарсиа Роблес хэлэбэ. Хүн зониие олоорнь алаха хюдаха зорилготой буу зэбсэгүүдые түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэhэн уялгануудые ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүд абаха зэргэтэй.

Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ аюулгүй байдалые бэхижүүлхэгүйhөө гадна, түгшүүрил дэбэргэнэ, этигэл найдалые илангаяа бага болгоно гэжэ Мароккын түлөөлэгшэ Али Скали мэдүүлээ. Эгээл тиимэhээ ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха тухай асуудал шухала удха шанартай байна.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн hүүлшын 38-дахи сессиин тогтоолнуудтай зохилдуулан, конференцидэ хабаададаг олонхи оронууд энэ хараа шэглэлые дэмжэнэ гэжэ бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй ба нейтральна гүрэнүүдэй бусад түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ЖАРГАЛАЙ ОДОН ДОРО

Гүрэнэй шалгалта барижа, дунда һургуули дүүргэһэн болбосоролой аттестатай оолондоо хүсэд үнэншөөгүй байһан комсомолка Полина Мальчикова эзэрхэг түрэмхэй фашис булимтаргашадһаа Эхэ ороноо хамгаалаха 1941 оной июль һарада һайн дураараа дайнда мордоо һэн.

Гэээгынгээ лентэшье аоажа үрдеэгүй залуухан басагад военкомадта сугларжа оронойгоо баруушье, зүүншье зүг руу ябуулагдаһан юм. Полина баруун фронт тээшэ эльгээгдэбэ. Орёл хотодо нэгэ һарын туршада авиа-мэргэжэлтэдэй һургуули тусхай программаар дүүргэбэ. «Агаарай армиин генеральнуудай урда шалгалта бариха гээшэ Ольхоондоо арбадахи класс дүүргэжэ байһандамни адли бэшэл һэн. Шалгалтануудаа бултыень «эрхим» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр үгөө һэм», — гэжэ Полина Кондратьевна дурдана.

Нэгэдэхи Украинска фронтын 181-дэхи дивизиин истребительнүүдэй 53-дахи полкын басагадай нэгэн Полина пулемет, хүн буу, винтовко суулухаа задалха хулзалжэрнүүдые тординогүйгөө хэдэг, тэдэнэй деталь бүхэнние таниха, мэдэхэ болоохибо. Һүбэлгэн хурса, түбэшэдэ урнаша, зоригтой ахалагша сержант уданшьегүй отделениин командир болоо һэн.

— Манай эскадрилида 12 самолет һэн. ЯК-9 гэжэ истребительнүүд. Экипаж табан хүнһөө бүридэдэг байгаа. Манай самолёдые летчик Быков жолоододог һэн. Забсэрэшэнь түхеэрэгэр мастер тушаалтай байһан бусадһаа хүндэ ажалтай байгша һэм хаб гэжэ мүнөө бододогби. Залуу байһандаа, юу ойлгохоонин даа. Самолетнай үдэртөө арбаад дахин ниидэлгэ хэхэ. Тэрэ бүхэндэнь тэрэнээ бэлдэхэ, түхеэрхэ, буу зэсэргээр, һомо, снарядуудаар хангаха хэрэгтэй бшуу. Тиин углоонэй харанхыһаа үдэшын харанхы болотор аэродром дээрэ байдаг һэм. Байлдаанда түхеэржэ гаргаһан летчигойнгоо бусажа ерэтэрнь бухы юумэ һанаандаа орожо ерэдэг. Быковнай оусэжэ ерээд: «Полька, залхэш даа. Пулемедшни найдал буудаа», — гэжэ мэтээр лэ урмашуулнан, зоход үгэ заабол хэлэдэг зандай найдал һэн. Эскадрилиингаа 12 самоледы агаарта гарахада үлэһэн басагад зүрхэө доро даран, түс тэсэтэ зальбаран һагад хүлеэгшэ һэмди. Тэдэнэйгээ нөөрөө ниидэн ерэжэ ябахые харамсаһаа, бултадаа бусаба гү гэжэ тооложо орохош. Тоогой хүсөөгүй һааһь, хэн экипаж дутагша аад гэжэ ходо айжа, шошордэжэ байхаш — гэжэ хөөрөөрөө үргэлжэлүүлнэ.

Арбан долоо-наймтай эдэ басагад дайн дажарһаа бэшэ, хасин нүхэдөө алдахаһаа айдаг һэн. Тэдэнэй эскадрилиин зургаан истребитель, зургаан летчик байлдаанай үедэ һураа бусаагүй бэлэй. Алдагдаһан нүхэдэйнгөө дурасхаалые тэдэнэр салют үгэжэ ёһолдог байгаа.

— Полина Кондратьевна, басагад хүнэй дайнда яаха айлшагтай байһан гү? — гэжэ һанаһаниа һурабаб.

— Дайн гээшэмнай хүнэй шүһэнай адхаралһан, үхэлэй болоно байһан аймшагтай юумэн гэшэ ха юм даа. Тиигэнэбшье, сэхэень хэлэхэдэ, юунэйшье айхаа болиодуудэ шиидхэжүүлжэ гаралган һомонууд шуулад лэ гараха. Юуншье болоно байһан хаа, хэхэ ёһотой юумэнээ заабол хэхэ, дүүргэхэ һайн мэдэхэш. Аймхай ган гартана, гэдэргээ алхаха болохогүй бшуу. Истребителние жаахаших һааһуу байгуулалтаа дайнда гаргаха ёһотойбди. Нэгэтэ нэгэ нимэ ушар тохёолдоон һэн. Би аэродром дээрэ бэлдэлхээ хэжэ байбаб. Самолёдууд дээгүүрни агаарые һэтэ зуран хүүежэл байгаа бэлэй. Тиигэжэ байтарни радистмнай гал дүлэн гүйжэ ерээд:

— Поля! Нихэдээ дүлин бэлай, һохор болоо гүш? Дайсанай самолёдууд бомбодохоёо байна ха юм. Дохёо дуулаагүй гүш?! — гэжэ хашхараад хамсыһаамни угзархадань, хойноһоонь харайбаб Убежищи соо ороходомнай, манайхин хуу тэндэ суглараһан байгаа. Инмэрхүүл болошоод лэ ябаха жэшээтэй байгша һэн даа, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

— Богонихоншье һаа, сүлөөтэйшэг саг танда гараггша һэн гү? — гэжэ улам саашань һонирхобоб.

— Гараха даа. Гарадаг һэн. Варшаваһаа холо бэшэ городто үбэлжөөд, Германиин хилэ дабабабди. Томошог һуурин хэбэртэй. Хүн зониинь тэрьедэжэ, сй руу гарашаһан байгаа. Һургуули соо байрлабабди. Полкын дүшөөд басагад эндэ бэеэ заһажа һэргэхэ, нэгэ бага амарха аргатай болобобди. Үдэшэндөө немецкэ клуб соо хатар танца эмхидхэдэг һэмди. Би һургуулида һурахын бэрхээр хатардаг байгааб. Эскадрилиингаа бүхы хүбүүдые танцада һургаа һэм. Ямаршье үедэ гуниглажа һууһанаа һанадаггүйлби даа. Сүлөөгүй ябагдаа гээшэ гү..., — гэжэ Полина Кондратьевна харюусаба. Тинхэ зуураа дороһоо һанаа алдажа: — дайнай хээээшье, хаанашье дүүрэхэеэ байһые мэдэхэгүйш. Берлин ойртоол гэлсэхэ. 1945 оной майн 8-най үдэр һэн. Тон эли һананаб. Ехэ дулаахан үдэр байгаа. Байраяа ялайштар сэбэрлээд байтарни. личнэ составнай барандаа эртэ, 5 часта хүрэжэ ерэбэ. Юун болоо гээшэб гэжэ гайхабаб.

— Полина, мэдэнэ гүш! Дайн дүүрэбэл! — гэжэ тэдэмни хүхилдэбэ, тэбэрихэнь тэбэрижэ, таалахань таалажа байгаад, — гэр гэртээ тараха сагнай ерээ. Полина, Байгалайнгаа эрьеын нүхэдтэ бусахаш, — гэлдэбэл даа. Эдэ үгэнүүдэй үнэн байһанда үдэшын салют үгэлгөөр үнэнхэ зүрхэнһөө этигэжэ, баярлаһандаа шуулаһа бархиршоо бэлэйб, — гэжэ хөөрэбэ.

Баярлаха хирээ бархирха гэжэ үнэн. Ямаршье хатуу шэрүүн үедэ нелбоһоо дуһаажа үзөөгүй Полина дайшалхы нүхэдтөө тинхэдэл түрүүшынхээ нулимсаа харуулһан юм.

Тэрэ үлэрэй һүүлээр истребительнэ 53-дахи полк Чехословаки, Венгрээр үнгэрһэн түүхэтэй. Ахалагша сержант П. К. Мальчикова 1945 оной август һарада сэрэгэй албанһаа табигдаһан байна.

Алдар суута агаарай армиин жэгүүртэ сэрэгшэд дайсанние һамна бута сохилсоо. Тэдэнэр шэн зоригто совет ябаган сэрэгшэдтэшье, танкистнууд болон артиллеристнүүдтэшье туһалаа. Воронеж ба Белгород, Харьков, Львов болон Киев шадаршье, Краков. Катовицадашье. уһан дээрэ, агаарташье дайсанние даралсаа.

Полина Кондратьевнагай халагалжа ябадаг хүбхэгэр саарһан дүшөөд жэлэйнь саала тээхи үйлэ хэрэгые бэлэхэнээр һануулдаг. Верховно главнакомандалагша Советскэ Союзай Маршал нүхэр Сталинай захиралтаар гаргагдаһан баяр баясхалангай хэдэн арбаад үгэнүүд, Берлин, Прага, Будапешт хотонуудые абалсаһанай түлөө болон бусад олон медальнууд, СССР-эй обороной министр, Советскэ Союзай Маршал А. Гречкын Илалтын 30 жэлэй ойн баярай амаршалга сэрэгшэ басаганай бүхы намтарые мүнөөдэрэй пенсионертэ һануулдаг байна бшуу.

П. К. Мальчиковагай байлдаанһаа бусаһан сэрэгшэ нүхэрэйнь шарха хүндэ байжа, эртэ наһанһаа нүгшөө бэлэй. Долоон жаахан үхибүүтэй үлэһэн Полина Кондратьевнэ пенсидэ гаратараа худалдаа наймаанда хүдэлжэ ябаһан намтартай юм. Мүнөө 60 наһатай эхын хоёр хүбүүн, табан басагад бултадаа хүдэлжэ байдаг. Тэрэнэй 13 ашанарайнь хүгшэн аба. эжыгээрээ урмашан, омогорхон ябахань сохом ааб даа.

— Полина Кондратьевна, дайнда хамта ябаһан нүхэдөөрөө һүүлдэнь уулзаа һэн гүт?

— Майор Судак Крымдэ, радист Анатолий Осокин Москвада юм һэн. Холбоомнайшье үнихэнэй таһаранхай даа. Хэдэн жэл болошобо даа Хилээмэнэй заводто хүдэлжэ байтарни, нэгэ эскадрилида буряад басагантай албэ хэһэн хүм гэжэ мүрдэ мүрдэһөөр Александр Яркин олсжо ерэһэн юм. Харахадаа таняа аабзаб даа. Ехэл һонин байгаа һэн, — гэжэ Полина Кондратьева баяртайгаар мэдээсээ һэн.

— Тэрэ эскадрилидатнай таниһаа ондоо буряад хүн бии һэн гү?

— Үгы. Би гансаараа байгааб. Өөрынгөө яһатанние дайнай дүүрэтэршье харааггүй хүм. Нэгэтэ нүхэдни намайгаа сэхтэ баярлуулха гэһэнинь бүтөөгүй бэлэй. Тэдэнь казахууд байшоо, буряадууд ямаршье үсөөн гээшэбибди гэжэ һанаа агша һэм. Дайнһаа бусажа ябахадаа. эгээн түрүүшынхээ уулзаһан буряадни Яруунын хүн, байгаа һэн.

Ингэжэ дайнай эхинһээ шахуу эсэс хүрэтэрнь ябажа гараһан буряад басагагай намтар тухай хөөрэхэ зуураа. тэрэнэй экипажай (5 хүн) бүгэдөөрөө амиды мэндэ илалтые угтаһыень тэмдэглэхэ шухала. Харин бүхы эскадрилиинь 12 самолёдой хахадынь үлөөгүй юм. Харин тиихэдэ Берлин хүрэтэр ошоод, нэгэшье шархагүй дайнһаа бусаһан 22 наһатай Полина басагые ехэл аза. талаантай, жаргалан одон доро түрэһэн хүн байгаа ха гэжэ олоной хэлэдэгээр онсолон тэмдэглэхэ үндэһэн байна.

В. ТОКТОХОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Полина Мальчикова Чехословакида. 1945 он.

СОЦИАЛИС БАЙГУУЛАЛТЫН

Лаосой эрхэ сүлөөгөө олохо, социализмын замда ороһонһоо хойшо найман жэл үнгэрөө. 1975 ондо Лаосой Арадай Демократическа Республика тогтоһон юм. Лаосой арадай революционно парти засагаа гартаа абамсаараа, капиталис хүгжэлтын шатые алад гаража, социализмын замаар арад зоноо хүтэлхэ гэжэ шиидэһэн тухайдаа мэдүүлээ бэлэй. Лаосой Арадай революционно партиин хүтэлбэри доро гүрэнэй хуушанай аппарат үгы хэгдэжэ, арадай демократическа засагай органууд бии болгогдожо. байгаалиин баялигууд, банкнууд, томо томо предприятинууд арад зоной мэдэлдэ оруулагдажа, арадай ажахы түсэбөөр хүгжэжэ, социализмын үндэһэ һуури байгуулагдажа эхилээ һэн. Лаосой экономическа болон социальна хүгжэлтын түрүүшын табан жэлэй (1981—1985 онууд) гурбадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлээ. Орон доторынь промышленна болон хүдөө ажахын предприятинууд соёлой барилганууд бодхоогдоно. Лаосой Арадай Демократическа Республикын амжалта, түйлалтануудые нимэ баримтанууд гэршэлнэ: табан жэлэй эхиндэ 1976 ондо нийтын продукт 43 процент, национальна ашаг олзо хүн бүхэндэ хүртэсөөр 40 процент ехэ болоо. 1976 ондо 700 мянган тонно бүрайгар хуряагдаһан байгаа һаа, 1154 мянган тоннодо хүргэгдөө.

Эбэртэ бодо мал 900 мянган толгой байһанаа 1300 мянган толгой болоожо, уһалуурнин газар хоёр дахин ехэ болоһон, хүдөө ажахын техникэ таба дахин ехэ болоһон байна. 1982 ондо кофи — 17.6, арахис—16.2, хлопок—51 процент ехээр абтадаг болоо.

Республикын промышленность амжалтатайгаар хүгжэжэ, хэдэн арбаад предприяти баригдаһан, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ ехэ болоожо, 900 мянган киловатт-часта хүрэһэн байна. Энэнь 1975 онойхидо орходоо 3,6 дахин ехэ.

Эрдэм гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, соёлой талаар ехэ амжалта түйлагдажа, үзэг бэшэг мэдэхэгүй хүн үгы шахуу болоо, мүнөө залуушуул юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулитай болоожо байна. Элүүрые хамгаалгын шэнэ эмнэлгын зургаанууд баригдажа, түлөөһэгүйгөөр аргалуулна. Табан жэлэй туршада больницын оронууд 32 процентээр нэмэжэ, врачнууд болон бусад медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд олошорхо. Лаосой Арадай Демократическа Республикын Госпланай түрүүлэгшэ Расми Камихуай АПН-эй корреспондентэй хөөрэлдэхэдээ, нигэжэ хэлээ:

— Республикын хүгжэлтын табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ гүрэнэй болон кооперативна секторэй экономикые һураггүй бата бэхи болгохо. Социалис индустриин һуури табилгада үндэһэн болоожо үгэхэ хүдөө ажахые хүгжөөлгэһөө табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгэ ехээр дулдыдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Лаосой засаг түрэ нимэ зорилготойгоор бүхы капитальна һомололгынгоо 30 процентыень хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуурине бии болголгодо зорюулна.

Лаосой хүдөө тосхонуудай урда байһан олон тоото орёо асуудалнуудые урагшатайгаар шиидхэхын түлөө таряашадай жэжэ ажахынууд томо социалис ажахынууд болгогдожо хубилгагдана.

— Кооперативта һайн дураараа ороно. Хамжаан гээшын ашагтай байһыень мэдэхэдээ, хүдөөгэй ажалшад тэрээндэ ороно. Кооперативаар лэ дамжуулжа, гүрэн түрэ хүдөө ажахын үлүү гараһан продуктнуудые худалдажа абана. Кооперативта ороһон таряашадта ган гасуурай болоходо туһална, хүдөө ажахын техникэ үтэгжүүлгэ таряашадта үгэнэ.

Республика дотор мүнөө дээрээ гушаад гүрэнэй ажахы бии болгогдонхой. Вьентьян, Тямпатсак болон Сиангкхуанг гэжэ провинцинуудта туршалгын шэглэлтэйгээр гүрэнэй ажахынууд бии болгогдонхой. Тэдэнэй ажал ябуулгые таряашад хаража, Лаосто госхозуудые бии болгоходо ехэл ашагтай байна гэжэ этигэнэ.

Шэнэ байдал байгуулжа эхилһэн Лаос социалис гүрэнүүдэй аха дүүгэй туһаламжые үргэнөөр хэрэглэнэ. Национальна байгуулалтын бүхы һалбарида нүлөөгөө үзүүлһэн совет-лаос хани барисаан энээнние гэршэлнэ гэжэ Тямпатсак провинциин захиргаанай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Тхамокот хэлэнэ.

Мүнөө СССР—Лаос хоёрой хоорондо экономическа, эрдэм, техникын болон соёлой талаар уласхоорондын хани харилсаагаар бүхэли комплекс нэбтэрүүлэгдэнэ.

Экономическа болон эрдэм, техникын талаар гүрэн түрын хоорондохи комисси бии болгохо тухай 1979 ондо абтаһан хэлсээн, тиихэдэ 1980 оной... —1985 ... дэхэ ара... оүүдэй дү... токолдо ... СССР—Ла... рилсаае ... гэдэ ехэ ... на.

Манай ... жаар Ла... терһалнуу... баригдажа, транспорт... нууд бии ... Энэ табан ... эд бараа... хин ехэ ... ска хани ... жээн хэдэ... түхэригтэ... эй туһала... хын техни... шинанууды... предприяти... мүрэн дэ... баригдаһан... буулинай ... станци ... доһон бай... хирпинсын... байна. Са... ладаг про... сэндөө о... нэгэ госпи... бии болго...

Лаосойн ... тамал бэ... теорологи... хэлгэдэ ... туһална, ... гаалгын ... һургуулин... салай бу... нуудта аж...

СССР-һ... хүдөө аж... кэ, запас... осто элы...

Национа... бэлдэлгэд... туһа хүр... мянган ... СССР-эй ... һургуулин...

Лаосой ... дай ажахы... нуудта со... хэдэн зуу... мэргэжэлт...

Лаосой ... кратическа... түйлагдаһ... тэрэнние ... да хүндэ... хадаа Вье... ёртой хам... дахи бай... руулгада ... сана. Сове... лан байда... литикые ...

Социали... раа шуга... һан Лаос... нютагаа ... ха гэһэн ...

Ми...

Вьентья...

Манай үеын
ХҮН

ГЕНЕРАЛЬНА ДИРЕКТОР

Армениин ниислэл — Ереван хотодо сабхишанда зорюулагдажа бодхоогдоһон хүшөө бии Тэрэ нэрэгүй. Эндэ ажаһуугшадһаа, илангаяа гутал оёдог хүнүүдһээ асуубал, иимэ харюу дуулахат: «Тэрэ манай Грант Арутюнянда ехэл адли. Үнгэрхэдөө газаа түүхэлөөрөө...»

— Юун тиимэ юумэн байха һэм даа, — гэжэ Арутюнян өөрөө хэлэдэг. — Энэ хүшөө варпедтэ зорюулагдажа бодхоогдонхой. Ингэжэ эндэ ехэ уран гартанние нэрлэдэг. Тобшолбол, бэрхэ сабхишадай эгээл урашуулыень нигэжэ нэрлэдэг юм.

Грант Хачатурович Арутюнян — «Масис» үйлэдбэриин нэгэдэлэй генеральна директор. Энэ нэгэдэлдэ 18 предприяти ородог. Тэдэнэр жэлдэ 15 миллион паар гутал оёдог юм. Арутюнян 56-тай. Мүнөө үсын ёһотойл хүн даа.

Дайнай хүндэ жэлнүүдтэ тэрэ Ереванай гуталай нэгэ фабрикада һурагшаар хүдэлхэеэ ороо һэн. Мүнөө дурсан һанана:

— Тиихэдэ һүрхэйл багшанар нимда дайралдаа һэн даа. Ажалаа һайн мэдэхэ, энхэргэн сэдьхэлтэй юрын хүнүүд һэн Техникум дүүргэхэдэм туһалаа. Һүүлдэнь Москва ошожо, технологическа институтда ороо һэмби. Энэ ехэ хүндэ байгаа: гэр бүлэеэ орхижо, һайн хүлһэеэ студентын багахан стипендеэр һэлгээб. Профессор Сергей Савченкые хэзээдэшье мартахагүйб. Тэрэ намайе кафедрада лаборантаар абаа һэн Энэнь материальна ехэ туһаламжа болоо һэн. Гуталай инженерэй диплом абаад, гэртээ бусаа бэлэйб.

Өөрынгөө предприятида оүхы шатыень гараа һэм: мастераар, цехэй хүтэлбэрилэгшөөр, фабрикын, удаань нэгэдэлэй ахамад инженерээр хүдэлөөб. Һүүлдэнь генеральна директор болооб.

60-аад онуудта нэгэдэл жэл бүри 5,5 миллион паар гутал гаргадаг байгаа. Бүхэшье, үнэгүйшье. Теэд оёһон зүйлнүүдынь жэл бүри складта ехээр үлэхэ. Харин гар үйлэдбэри һалбаран хүгжөө. Бэеэ дагаад хүдэлдэг варпедүүдтэ туфли оёхыень захидаг хүнүүд үдэрһөө үдэртэ олошороо һэн. Варпедүүдэй бүтээлнүүд фабрикын оёһон зүйлнүүдтэ орходоо үнэтэй һааб даа.

Хэзээ нэгэтэ нэгэдэл өөрынгөө «Масис» («Орьёл») гэжэ нэрэеэ харюулагша һэн. Һүүлдэнь «Масисай» алдар соло хэрэглэгшэдэй ба өөһэдынь ажалшадай дунда унажа эхилээ. Ажал урагшаа ябахагүй. Хүдэлмэришэд шанлашье хүртэхэгүй. Залуушуул сабхишанай мэргэжэлдэ һонёо буурашоо...

Иимэ байдал 12 жэлэй урда тээ тохёолдоо һэн. Грант Арутюнянние генеральна директор болгобо. Тэрэ дүршэл шадабаритайшье, хэрэглэгшын шэнэ эрилтээр «Масисые» хүгжөөхэ һанамжануудтай һэн. Арутюнян тэдэнээ эдэбхитэйгээр бэелүүлжэ эхилбэ. Гэбэшье ажал хэрэг ганса хүсэл эрмэлзэлээр бэелүүлэгдэдэггүй ха юм. Урдахи генеральна директорынь баһал эршэмтэйгээр хүдэлэгшэ бэлэй. Теэд хамаг юумэндэ оролсохо. Мэргэжэлтэд саашань үргэлжэлүүлхэ. Тэдэнэй бэрхэшүүлынь Арутюнянай туһалагшад болоо. Сүгтаа хайшан гээд үйлэдбэреэ шэнээр эмхидхэхэо, гоё һайхан гутал оёхоб гэхэ мэтэ технологическа шиидхэбэринүүдые бэлэдхэдэг байгаа. Хэһэн юумэеэ цехүүд соо нэбтэрүүлбэ. Зүгөөр...

...Ажалынь урагшаа ябабагүй. Шэнэ хэбүүд модельернүүдэй һанаһанда хүрэдэггүй байгаа. Нэгэ тээнь татажархиһан, нүгөө тээнь муугаар оёжорхиһон байха... Гол шалтагаанние бэдэрхэдэнь, «техникэ хуушараа» гэжэ инженернүүд шиидхэбэ. Таарамжатай һайн машинанууд хэрэгтэй байгаа. Түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдыень шэнэдхэн һайжаруулхын тула директор министерствэһээ ехэхэн мүнгэ һомололго абажа, энэ тэрэ юумэ харин гүрэнүүдэй фирмэнүүдһээ, 90 процентыень манай ороной машина бүтээлгын заводуудһаа худалдажа абаа һэн. Жэжэ-бужа юумэ өөһэдынгөө механическа мастерской до хээ.

«Масисай» шэнэ түхэлэй гутал хүн зон яһала абадаг болобо. Теэд зариман хилын саанахи модельнүүдтэ дуратай һэн.

Тиихэдэ Арутюнян сабхи оёходоо уран бэрхэ хүнүүдэй туһаламжада түшэглэхэ гэжэ шиидээ һэн. Бүхэли долоон хоног соо генеральна директор Ереванай варпедүүдтэй уулзажа, шэнэдхэн һайжаруулһан цехүүдтэмнай хүдэлхэеэ орыт гэжэ урибаа. Уран гартан ерэжэ хүдэлхэ болобо. Булта бэшэ, ехэнхинь.

Үниишье болонгүй, варпедүүд ажалдаа өөһэдын омогорхол. харюусалга нэмээгээ һэн.

Теэд энэ үүсхэл эдэбхинь удаан саг соо бадараагүй. Варпедүүд хэдышье бэрхэ һаа, хайшан гээд нийтын үйлэдбэридэ хүдэлхэ гээшэб. Үйлэдбэридэ варпедгүйгөөр, тэрэнэй шадабаригүйгөөр ажаллажа болохогүй.

— Хүдэлэг, манай фабрикада ажалайнгаа эрхим дээжэ бэлэглэг, — гэжэ Арутюнян шиидээ һэн. Нигээд нийтын үйлэдбэриин хажууда гар үйлэдбэриин цех хүдэлжэ эхилээ. Энэнь мастернуудта таарамжатай зохид байба.

Арутюнян туһалагшадаараа хайшан гээд гутал оёлгые һайжаруулхаб гэһэн асуудал тухай бодомжолһоор ябаа.

Варпедүүдэй цехтэ машинанууд бии болобо. Модельнүүдые үсөөнөөр гаргагша һэн. Түрүүн 30, һүүлдэнь 300 ба 2.500 паараар. Эдэнэй магазинда ороходонь, хэрэглэгшэд дары түргэн худалдажа абагша һэн. Гоё һайн гуталда эрилтэ дээшэлүүлхэ, тэдэнние олоор гаргаха шухала болобо.

Арутюнян болон хамта ажалладаг мэргэжэлтэдынь энээнние һайн ойлгоо. Варпедүүдшье ойлгодог һэн. Сүгтаа зүбшэжэ, ажалшадан дутадаг асуудал шиидхэхэ гэжэ хэлсээ һэн. «Масисай» үсөөнөөр гаргадаг зүйлнүүд тухай һураг залуушуулай дунда тарабал, мэргэжэлтэдые олошоруулха арга олгохо байна гэжэ директор һайн ойлгожо байгаа.

Тэрэ зүб байшоо. Залуушуул фирмэ тухай хөөрэлдэдэг болобо. Тэрэнэй алтан тамга, үндэр һүеытэй, шүмбэгэр хушуутай ботинканууд ба үүшхан, модон платформотой босоножконууд үлүү һайн байгша һэн. Тиин дунда һургуули дүүргэгшэдэй ехэнхинь «Масисай» мэргэжэлтэдэй таһагта ерэдэг болобо. Һая орогшодой ажалыень конвейер ба гараар оёдог цехэй хоорондо хубаахые оролдодог байгаа. Залуушуул гутал оёхо эрмэлзэлтэй. Ехэтойл варпедэй һурагша болоод, өөрөө юумэ хэхэдэ, ямар жаргал гээшэб! Үсөөн бэшэ үетэн наһанайнгаа ажалай замаа иимээр эхилжэ байхада, талаантайб гэжэ тооложо шалахал.

Нэгэдэл мэргэжэлтэдээр һайса хангагдадаг болоо. Түрүүшээр «Масисай» өөһэдын үйлэдбэриин дипломтой инженернүүд үсөөн байгаа. Тиимэһээ Арутюнянай дурадхалаар, нэгэдэлэй директорнүүдэй совет залуу бэрхэ ажалшадаа Москвагай, Киевэй ба Ленинградай дээдэ һургуулинуудта эльгээдэг болоо һэн. Тэдэнние шалгалтагүйгөөр абадаг байгаа.

Арутюнянтай хамта тэдэнэр коллективээ гол зорилго тээшэ хүтэлнэ: гоё һайхан гутал олоор оёхо. Мүнөө хэрэглэгшэд — ганса Армени дэ бэшэ — «Масисай» зүйлнүүдые наймаалагшадһаа асуудаг. Энэнь олон юумэн тухай хэлэнэ. Дахинаа бадарһан алдар соло тухайшье хэлэнэ гээшэ.

Нэгэдэлдэ ехэ салин хүлһэ абадаг, шагналшье байха. «Масис» предприятиин нийтын фондоо гэр байра барилгада. социальна хангалгада мүнгэ ехээр гаргадаг. Эндэ нэгэ хэды тоо баримта дурдахые хүсэнэб. Хэрбээ 1975 ондо нэгэдэлэй гаргаһан зүйлнүүдэй 8 процентнь Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэй байһан һаа, харин 1982 ондо 53 процент болоо һэн. «Н» («шэнэ зүйл») гэһэн индекстэй, һүүлшын моодо, тэрэнэй ёһоор, 38-һаа 75 процент хүрэтэрөө ургаа.

Алоиз ФИЛИПЕНКО. (АПН).

Спорт

ГАБШАГАЙШУУЛ

«Братский металлург» газетын шанда хүртэхын түлөө эдиршүүлэй дунда классическа барилдаагаар заншалта дүрбэдэхи мүрысөөн Братск хотодо үнгэргэгдэбэ.

Сибирь болон Алас-Дурнагүгэй арба гаран хотын 200 шахуу эдир барилдаашад заншалта мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа туршаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

Хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин һурагша Доржи Дылгыров, «Спартак» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Виктор Боякин гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илалта түйлаж... хүртэбэ.

7-дохи ... ша Серге... тэһээ ер... рысөөндэ ... Игорь О... захадаа, ... жа, мүнгэ... гдаа. Э... рагша Г... 47 килогр... гурбадахи ...

Энэ мү... публикын ... дай мэрг... дээшэлж... лэн хару...

ЗАНШАЛТА ГУРБАДА...

Буряад ороной алдар суута хүнүүдэй дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөнүүд манай республикын эдир спортсменүүдые патриот ёһоной мэдэрэлгэйгээр хүмүүжүүлхэһээ гадна, тэдэнэй мэргэжэл шадабарине улам дээшэлүүлдэг байна.

Нютагаймнай хүбүүн — түрүүшын совет олимпийскэ чемпион Владимир Сафроновой дурасхаалда зорюулагдажа, эдиршүүлэй дунда боксоор үнгэргэгдэдэг заншалта мүрысөөн нимэ гүнзэгы удхатай юм. Авиационно заводой «Школьник» гэжэ соёлой байшан соо үнгэргэгдэжэ байһан мүрысөөндэ Сибирь болон Алас-Дурнагүгэй арба гаран хотын 260-аад эдир боксер хабаадана. Сценын ара талада Владимир Сафроновой дүрэ зураг табигданхай. РСФСР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэдөө шагнагдаһан хоёр лентэнь, ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа бариһан арһан бээлэйнүүдынь эндэ байна. Эдэ бүгэдэ олимпийскэ чемпионой харгы замаар дабшажа, ехэ илалта түйлажа, Эхэ оронсо алдаршуулха гэһэн мэдэрэл эдир хүбүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ түрүүлжэшье болоходоо магадгүй.

Алан холын Австралиин Мельбурн хотодо тэрэнэй олимпийскэ чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн жэлдэ — 1956 ондо түрэһэн дүү басаганиинь — Улаан-Үдын 2-дохи дунда һургуулиин багша Л. С. Сафронова мүрысөөе нээлгэ дээрэ үгэ хэлэжэ, ахайнь дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөндэ хабаадажа байһан эдир боксернуудые халуунаар амаршалаад, амжалта түйлахыень хүсэбэ.

Мүрысөөнэй хоёрдохи үдэр бага наһанай эдиршүүл рингдэ гаража туралдаба. Эндэ Улаан-Үдын, Яруунын, Захааминай, Хэрийн, Хэжэнгын районуудай спортсменүүд һайн һэргыдо бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа.

Республикын хүгжэлэй спортын һүргуулиин ахалагша тренер Дулзын Бабудоржиевай һүргэн хүмүүжүүлэгдэ Улаан-Үдын 1-дэхи интернат. һургуулиин 8-дахи классай һурагша ... дэр шаг... онсо арга... ложо ябаһ... рэ Хойто... түлөөлэгш... скитой ... ханаар н... лаһан ба...

Благове... Слава Ш... май шэгн... шалгарна... найдал» ... илажа ... Виталий ... хэн, шан... мар бэрх... ва шүүж...

52 кило... сов (Усо... Юрий Бо... он) хоёро... гаая шан... холтойгос... ...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо, «Ажалай эмхидхэл, гурим, журам бэхижүүлхэ» — КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляковой элидхэл «Хүдэлмэришэнэй нэрэ хүндын хүули ёһоор» — П. Бурмэйнай фото-мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажалай эмхидхэл, гурим, журам бэхижүүлхэ» — КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляковой элидхэл ба элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэнүүд.

Гурбадахи хуудаһанда. «Ю. А. Гагаринай түрэһөөр 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тусхай тематическа хуудаһан.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хүгжэмэй ирагуу айлганууд» — Г. Шелкуновагай статья. «Хүнэнай нулимсанууд» — Станислав Антоновой рассказ. «Үгы болоһон миллионнуудай нюуса» — В. Снеговой статья. Хилын саанахаа. Сонохолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.35 —Үглөөнэй гимнастика. 9.50 — «Эрхим һайн эд бараа элбэгээр». 10.20 — «Спортлотогой» 10-дахи тираж. 10.30 — «Советскэ Союзда ... хэмжэбэ». 11.30 — «Элүүр энхэ байгаа» — эрдэм-элгэрүүлгын программа. 12.15— «Үглөөнэй почто» — эрхэмэнэй дамжуулга. 12.45 — «Хүдөөгэй час». Шэнэ ба боро газар ашаглалгын эхилһээр 30 жэлэй ойдо — «Шэнэ газарнууд хүби заяан» — баримтата телефильм. 13.45—«Хожомдоһон инаг дуран» — А. Островскиин нимэ нэрэтэй зүжэгөөр найруулагдаһан уран һайханай телефильм (1-дэхи сери). 15.00—15.15 — Забһарлалга. 15.15 — «Хожомдоһон инаг дуран» (2-дохи сери). 16.30 — «Хүгжэмтэ киоск». 17.00 — «Аяншалагшадай клуб». 18.00—Мультфильмнүүдэй программа. 18.35 —Уласхоорондын һонин. 19.20 — Экран дээрэ — кинокомеди. «Солдат Иван Бровкин». 21.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Днепр» — «Жальгирис» (2-дохи тайм). 22.00— «Время». 22.35 — «Эб найрамдал ба залуушууд». 23.10 —И. Штраусай зохёолнуудай концерт. 23.55 — һүүлэй һонин (24 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Городууд тухай баримтата фильмүүд. 10.00 — «Ород хэлэн». 10.30 — Уһа руу һурэлгээр «Хабарай хараасгайнууд» гэһэн уласхоорондын мүрысөөн. 11.00 — Ленинградай телевидени болон радиогой хоор дуулана. 11.30 —Ворошиловградай телевидениин студиин программа. 12.30 — «Ан эмитадай аймаг». 13.30— «Бултанай стадион». 14.00— «Инагшэдэ — фронтын нүхэдэй клуб. 33-дахи армиин ветерануудай уулзалга». 15.30 — «Софья Головкина» —эрдэм элгэрүүлгын фильм. 15.55 — «Гүрэнэй ород музей. XVII зуун жэлэй хоёрдохи хахадай искусство. 16.30— «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ» 17.00 — «Совет сургуули гүйсэдхэгшэд — Ленинскэ шангай лауреадууд. Святослав Рихтер наадана. 17.40 — «Марина» — уран һайханай фильм. 19.00 — «Бүмбэгэтэй хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Зорький» — «Динамо» (Алма-Ата). (2-дохи тайм). 19.45 — «Сказка о прекрасной принцессе» —мультфильм. 20.00 — «Футболоор СССР-эй чемпионат. «Днепр» —«Жальгирис» (1-дэхи тайм). 20.45— Баримтата фильм. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». «Котенок по имени Гав» — мультфильм. 21.20— «Ленинскэ комсомолой шангай лауреадуудай концерт. 22.00 — «Время». 22.35 — «Уран зохёолшын сонхо» — баримтата фильм. 22.45 — «Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Сокол» — ЦСКА (2,3 периодууд). (00.15 хүрэтэр).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62. отв. секретарь — 2-50-52, секретариат 2-66-76 отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, г. Улан-Удэ, ул. Ленина... Н-01359. Заказ № 59. Индекс...